

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

35E JAARGANG

WOENSDAG 1 NOVEMBER 1950

No. 1747

COMMISSIE VAN REDACTIE:*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;**F. de Vries; C. van den Berg (secretaris).**Redacteur-Secretaris: A. de Wit.**Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.***COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:***J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;**F. Versichelen.*

*Gégevns over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.*

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	871
Sommaire, summaries	871
Verzekering tegen prijsrisico deviezencertificaten door <i>Prof. Dr J. F. Haccoù</i>	872
Het karakter van de spaargelden in Nederland door <i>H. W. J. Bosman</i>	873
Is nationalisatie volkenrechtelijk wel geoorloofd? door <i>Mr J. W. van der Zanden</i>	876
De betalingsbalans der Belgisch-Luxemburgse Econo- mische Unie voor 1949 door <i>V. Wouters</i>	876
Een stem uit het bedrijfsleven: Benelux en de fiscale heffingen door <i>H. Hoelen</i>	878
- Boekbespreking: Dr E. A. B. J. ten Brink: Geschiedenis van het Nederlandse postwezen 1795-1810, bespr. door <i>Dr C. Wiskerke</i>	879
Aantekeningen: Mogelijkheden van het ploegenstelsel in Nederland door <i>H. D. van der Hoeven</i>	880
Het achtste verslag van de Nederlandse Regering betreffende de werking van het E.R.P.	882
Internationale notities: Lancashire en de katoenschaarste	883
Poolse plannen	884
Geld- en kapitaalmarkt	884
Grafieken: Het verbruik van een aantal industriële consumptiegoederen en voedings- en genotmiddelen in 1949 per hoofd der be- volking in Nederland	885
Statistieken: Bankstaten	885
Verkeer en vervoer in Nederland	887

DEZER DAGEN

vasthouden. Het belastingdebat in de Tweede Kamer heeft aangetoond, dat amendementen ook in zoverre terecht met sneeuwballen kunnen worden vergeleken, dat er soms een harde kern in zit. De Minister van Financiën en de indiëner van het amendement tot een aantal verlagingen, Dr Lucas, bleven op hun stuk staan. Of hier beweging mogelijk is zal vooral afhangen van de compensatie, die tot eventuele aanvaarding van het amendement wordt aangeboden. Houdt men werkelijk zijn hart vast voor het voortbestaan van dit ministerie?

Vasthoudend blijkt ook, volgens de recente Troonrede, de Regering van Groot-Brittannië. Centrale bevoegdheden aan de Regering in oorlogstijd verlenend, wenst zij te behouden; de weg van de nationalisatie wordt niet verlaten. Thans gaat het om een gedeelte van de suikerindustrie. Zou nationalisatie daar de arbeid verzoeten?

Het getal der doorzetters is groot. De Marshall-landen hebben besloten om op 1 Februari handelsverkeer met de Regering van Groot-Brittannië. Centrale bevoegdheden aan de Regering in oorlogstijd verlenend, wenst zij te behouden; de weg van de nationalisatie wordt niet verlaten. Thans gaat het om een gedeelte van de suikerindustrie. Zou nationalisatie daar de arbeid verzoeten?

Het getal der doorzetters is groot. De Marshall-landen hebben besloten om op 1 Februari handelsverkeer met de Regering van Groot-Brittannië. Centrale bevoegdheden aan de Regering in oorlogstijd verlenend, wenst zij te behouden; de weg van de nationalisatie wordt niet verlaten. Thans gaat het om een gedeelte van de suikerindustrie. Zou nationalisatie daar de arbeid verzoeten?

Het getal der doorzetters is groot. De Marshall-landen hebben besloten om op 1 Februari handelsverkeer met de Regering van Groot-Brittannië. Centrale bevoegdheden aan de Regering in oorlogstijd verlenend, wenst zij te behouden; de weg van de nationalisatie wordt niet verlaten. Thans gaat het om een gedeelte van de suikerindustrie. Zou nationalisatie daar de arbeid verzoeten?

Het getal der doorzetters is groot. De Marshall-landen hebben besloten om op 1 Februari handelsverkeer met de Regering van Groot-Brittannië. Centrale bevoegdheden aan de Regering in oorlogstijd verlenend, wenst zij te behouden; de weg van de nationalisatie wordt niet verlaten. Thans gaat het om een gedeelte van de suikerindustrie. Zou nationalisatie daar de arbeid verzoeten?

Het getal der doorzetters is groot. De Marshall-landen hebben besloten om op 1 Februari handelsverkeer met de Regering van Groot-Brittannië. Centrale bevoegdheden aan de Regering in oorlogstijd verlenend, wenst zij te behouden; de weg van de nationalisatie wordt niet verlaten. Thans gaat het om een gedeelte van de suikerindustrie. Zou nationalisatie daar de arbeid verzoeten?

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

COUPONBETALING

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

Nederlandsche Handel-Maatschappij, n.v.

DEVIEZENBANK

Hoofdkantoor: Amsterdam

Meer dan 100 kantoren in Nederland
en Azië

New York — Londen — Tanger

ALLE BANK-, EFFECTEN- EN
ASSURANTIEZAKEN

Groothandel

DEZE WEEK:

Handel met Griekenland
Katoenperikelen
Vraag en aanbod uit Ierland en Italië
Turkse marktberichten
Nieuwe artikelen
Handelscontacten
Onze gewone rubrieken

★ Iedere week zeer veel nieuwe gevraagde offertes
en aanbiedingen van binnen- en buitenland.
Plaats voor export een aanbieding in de rubriek
TRADE OPENINGS.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS SCHIEDAM

BELASTINGCONSULTATIEBUREAU
A. L. F. LEVERINGTON

Medewerkers:

E. J. de Boer, Oud-Insp. d. Bel.
D. Sweepe, Oud-Ontvanger d. Bel.
Mr. Dr. N. J. Feldmann, Bel. jur.
N. A. Schol, Candidaat Notaris.
Amsterdam: 1e Helmersstr. 95, Tel. 85508
Haarlem: Ged. Oude Gracht 11 b, Tel. 12468

Fa. A. O. Beuth van Wickevoort Crommelin

Corns. v. d. Lindenstraat 22
Amsterdam-Z. - Tel. 25410

**Onafh. Verzekeringsadv.
LOD. S. BEUTH**

deskundige terzake van:
Gezinszorg voor het vrije
beroep, b.v. artsen

Voorzieningen bij verkoop
van praktijk of zaak

Pensioen-voorzieningen
voor staf en personeel

Organisatie Ondernemings-
en Bedrijfs-Pensioenfondsen

Aanpassing aan nieuwe wet
Pensioen- en Spaarfondsen

ROTTERDAMSCH BANK

DOCUMENTAIRE
ACCREDITIEVEN
INCASSEERINGEN
OP BINNEN- EN
BUITENLAND

250 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

Adverteert in de E.S.B.

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingén,
Amsterdam (alleen Assurantie)

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W.
Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Prof. Dr J. F. Haccoû, *Verzekering tegen prijsrisico deviezen-certificaten.*

Het besluit van de Regering van Indonesië om aan het bedrijfsleven de mogelijkheid te bieden zich bij tegen het risico van fluctuaties in de prijs der deviezen-certificaten te verzekeren (tegen een maandelijkse premie van 1½ pCt van de nominale waarde) betekent, daar het voor de importhandel onvoorzichtig zou zijn, indien zij hiertoe niet zou overgaan en daar de premie te hoog is dan dat zij niet zou mogen worden doorberekend, in feite heffing van een nieuwe belasting, welke op de consument van importgoederen wordt gelegd. Beziet men deze maatregel in het kader der financiële sanering, dan kan worden geconstateerd, dat hij, evenals het creëren van de zgn. „vrije lijst”, een gunstige invloed kan hebben, hoe ongewenst het in principe ook moet worden geacht, dat in Indonesië nieuwe lasten ten behoeve van de Overheid op de gemeenschap worden gelegd.

H. W. J. Bosman, *Het karakter van de spaargelden in Nederland.*

De stelling, in de brochure „De betalingsbalans en de binnenlandse geldcirculatie” van de „Stichting tot daadwerkelijke bestrijding van het inflatiegevaar”, dat de saldi, die gemiddeld per particuliere rekeninghouder bij banken, spaarbanken en girodiensten worden aangehouden, relatief veel hoger zijn dan vóór de oorlog, is, naar schr. aantoon, niet houdbaar: het saldo tegoed per spaarbankboekje is relatief afgenomen. Ook de bewering, dat spaargelden bij spaarbanken en boerenleenbanken thans veel gemakkelijker voor consumptie worden opgevraagd dan vroeger wordt door het onderzoek, dat schr. instelt naar de „omloopsnelheid” van het spaargeld, weerlegd. De conclusie, die de brochure verder trekt, nl. dat men onder ogen zou moeten zien, of het begrip giraal geld geen wijziging zou behoeven, lijkt schr. tenslotte evenmin aannemelijk.

Mr W. J. van der Zanden, *Is nationalisatie volkenrechtelijk wel geoorloofd?*

Engeland is volgens artikel 1 van het Brusselse verdrag van 17 Maart 1948 verplicht, de tegenstellingen tussen zijn economische politiek en die der andere verdragsstaten op te heffen. Op het ogenblik is de staalindustrie in alle verdragsstaten in handen van particulieren. Indien Engeland werkelijk als enige zijn staalindustrie zou nationaliseren, zou het niet een tegenstelling tussen zijn economische politiek en die van de andere verdragsstaten opheffen, maar integendeel een nieuwe tegenstelling scheppen. Dit lijkt moeilijk verenigbaar met de verplichting, die Engeland in artikel 1 van het verdrag op zich heeft genomen. Het zou van weinig eerbied voor een wettelijke verdragsplicht getuigen, indien Engeland werkelijk zijn staalindustrie zou nationaliseren.

V. Wouters, *De betalingsbalans der Belgisch-Luxemburgse Economische Unie voor 1949.*

Schr. geeft in dit artikel een beoordeling van de verschillende posten op de officiële staat der betalingsbalans van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie voor 1949, welke door de Nationale Bank van België werd bekend gemaakt in haar bulletin van Augustus-September jl. Schr. vestigt er de aandacht op, dat het relatief belang van elke post op deze staat, in verband met verschillende met name genoemde omstandigheden, met de nodige voorzichtigheid dient te worden geïnterpreteerd.

SOMMAIRE.

Prof. Dr J. F. Haccoû, *Assurance contre le risque des fluctuations de prix des certificats en matière de devises.*

La décision du gouvernement de l'Indonésie pour offrir la possibilité à la vie économique de s'assurer contre lui contre le risque des fluctuations de prix des certificats en matière de devises signifie en effet une perception d'un nouvel impôt qui est mis sur le consommateur des articles importés. En regardant cette mesure au cadre du règlement des finances on peut constater qu'elle puisse avoir une influence favorable.

H. W. J. Bosman, *Le caractère des épargnes aux Pays-Bas.*

L'auteur constate que le solde de surplus par livre de la caisse d'épargne en comparaison d'avant-guerre a diminué relativement. L'auteur réfute, après s'être informé de la vitesse de la circulation des épargnes, la thèse que les épargnes chez les caisses d'épargnes et les banques d'avances pour les paysans sont retirées pour la consommation plus facilement qu'autrefois.

Mr J. W. van der Zanden, *La nationalisation est-elle permise au point de vue de droit international?*

Dans cet article l'auteur vient à constater qu'un pays ayant joint l'accord de Bruxelles (où on a constitué la nommée Union Occidentale) est obligé par droit international de ne nationaliser aucune industrie qui n'a pas été nationalisée dans les autres pays de l'accord.

V. Wouters, *Le bilan de paiements de l'Union Economique Belgo-Luxembourgeoise sur 1949.*

Cet article donne un jugement des divers articles de l'état officiel du bilan de paiements de l'Union Economique Belgo-Luxembourgeoise sur 1949 qui a été publié par la Banque Nationale de Belgique dans son bulletin d'août-septembre dernier.

SUMMARIES.

Prof. Dr J. F. Haccoû, *Insurance against fluctuations in the price of foreign exchange certificates.*

The decision of the Indonesian Government to enable the business-community to insure itself with them against fluctuations in the price of foreign exchange certificates actually means levying a new tax, imposed on the consumers of imported goods. Within the scope of the financial reorganization, however; this measure may have a favourable influence.

H. W. J. Bosman, *The nature of savings in the Netherlands.*

Compared with the pre-war level the credit-balance per savings-book has shown a relative decrease. The thesis to the effect that deposits with savings-banks and farmers' loan banks are now withdrawn for consumption more easily than formerly is refuted by the writer after investigating the „velocity of circulation” of the savings.

Dr J. W. van der Zanden, *Is nationalization allowed according to international law?*

The writer concludes that a country which has joined the treaty of Brussels (whereby the so-called Western European Union was established) is, under international law, obliged not to nationalize any industry that is not nationalized in the other treaty-countries.

V. Wouters, *The 1949 payments balance of the Belgo-Luxembourg Economic Union.*

A review of the various items on the official statement covering the 1949 payments balance of the Belgo-Luxembourg Economic Union, published by the National Bank of Belgium in its August/September 1950 bulletin.

VERZEKERING TEGEN PRIJSRISICO DEVIEZENCERTIFICATEN

Het besluit van de Regering van Indonesië, om aan het bedrijfsleven de mogelijkheid te bieden zich bij haar tegen het risico van fluctuaties in de prijs der deviezen-certificaten te verzekeren, vestigt weer de aandacht op het complex van maatregelen, dat ginds ten behoeve van een financiële sanering in Maart jl. werd genomen. Gelijk bekend, werden toen de zgn. deviezen-certificaten ingevoerd, in wezen toegangsbewijzen om aankopen in de deviezen-sector — mits men de vereiste deviezenvergunning heeft — te doen. Aan aanbrengrers van deviezen wordt een suppletie in deviezen-certificaten gegeven, in de regel tot een nominaal bedrag van 50 pCt van de tegenwaarde van de aangebrachte vreemde valuta of het aangebrachte goud, in enkele gevallen tot een nominaal bedrag van 100 pCt. Bij aankoop van deviezen moet in het algemeen — behoudens in bepaalde uitzonderingsgevallen — 100 pCt nominaal van de tegenwaarde in rupiah van de te kopen vreemde valuta aan deviezen-certificaten worden overgelegd. Van het begin af werd de koers dezer certificaten op 200 gefixeerd, maar voortdurend deden geruchten de ronde, dat hij zou dalen. De kans op een koersdaling der certificaten deed mede een aarzeling bij de importhandel ontstaan, welke groter moest worden naarmate de levertijden voor de goederen uit het buitenland langer werden, omdat dan langer het risico van een prijswijziging moet worden gelopen, nl. van het tijdstip van het kopen dezer certificaten tot de verkoop der goederen.

Deze aarzeling is voor de Regering aanleiding geweest om aan te bieden het risico van een prijsverandering der deviezen-certificaten te verzekeren. Blijkens recente berichten¹⁾ is de premie per maand gesteld op $\frac{1}{2}$ pCt van de waarde der goederen in het binnenland (zijnde de deviezen-tegenwaarde vermeerderd met de kosten der deviezen-certificaten), hetgeen bij een koers dezer certificaten van 200 neerkomt op $1\frac{1}{2}$ pCt van hun nominale waarde per maand.

Karakter dezer verzekering.

Voor een juiste beoordeling van het karakter van deze maatregel is nodig inzicht in de prijsvorming der deviezen-certificaten. Bedacht moet dan worden, dat het surplus aan deviezen-certificaten, dat bij evenwicht in de betalingsbalans nodig is, door de Regering, i.c. het Deviezenfonds, wordt geleverd. Er is altijd sprake van een surplus bij de vraag, omdat bij aanbod van deviezen in het algemeen slechts 50 pCt nominaal aan certificaten wordt verkregen, terwijl bij vraag naar deviezen in het algemeen 100 pCt nominaal aan certificaten moet worden geleverd. Tenzij de Regering deviezen zou sparen, moet dus altijd voor een restant, en wel een restant van niet minder dan ongeveer de helft van de vraag, het Deviezenfonds als aanbieder verschijnen, terwijl bovendien het Deviezenfonds — via de banken — koper is van alle certificaten, welke niet gedurende de bestedingstermijn — zijnde een maand — in eigen bedrijf kunnen worden aangewend; eveneens via de banken is het aanbieder van de gekochte certificaten. Onder deze omstandigheden behoeft het geen uitvoerige uiteenzetting, dat het Deviezenfonds, dus de Overheid zelve, de prijsvorming dezer certificaten geheel in de hand heeft.

Herhaaldelijk heeft deze Overheid verzekerd, dat het niet in haar voorreken lag de koers der deviezen-certificaten te wijzigen, maar daardoor kon niet het gewenste vertrouwen worden gewekt. Zij is er nooit toe overgegaan een dienovereenkomstige garantie te verstrekken, dan wel importeurs resp. voorverkopende exporteurs te garanderen, dat voor aangemelde transacties de certificaten tegen de

prijs op het tijdstip van verkoop der goederen zouden worden verrekend, resp. tegen de prijs op het moment van aanmelding der transactie zouden worden overgenomen. Nu echter is de mogelijkheid geopend om het koersrisico dezer certificaten te verzekeren tegen een maandelijks premie van $1\frac{1}{2}$ pCt van de nominale waarde. Hierbij moet worden bedacht, dat de looptijd dezer verzekering veelal enkele maanden zal bedragen en de prijs dan evenveel maal een half procent van de totale invoerwaarde is. Een dergelijke prijs, op een open markt tot stand komende, kan in bepaalde gevallen als een indicatie worden beschouwd, dat de verwachting voor koersschommelingen gegrond is. Indien een Overheid, die zelve de prijsvorming in handen heeft, een dergelijke vergoeding voor dit risico van de handel vraagt, dan kan hierin welhaast niet anders dan een aanwijzing voor komende mutaties worden gezien, hoezeer ook de verklaringen van de Regering anders luiden en hoezeer daardoor ook essentieel in de economische verhoudingen zou worden ingegrepen met uiterst gevaarlijke repercussies. Dan echter krijgt m.i. de verzekering niet meer een facultatief karakter, maar zou het voor de importhandel onvoorzichtig zijn om haar niet te sluiten. Immers, bij de verlaagde marges voor de importhandel krijgt dit risico door de lange looptijd een te belangrijke omvang; echter is de premie op zichzelf, gezien de overige risico's, welke deze tak van handel thans heeft te aanvaarden, te hoog dan dat zij niet zou mogen worden doorberekend. In feite is deze heffing dan een nieuwe belasting, welke op de consument van importgoederen — finale consument en producent, die kapitaalgoederen aanschaff — wordt gelegd.

Een volledige dekking van het risico, dat aan de mutaties in de prijs der deviezen-certificaten is verbonden, wordt naar mijn mening door deze maatregel echter alleen bereikt, indien de prijsbeweging in één richting zou gaan. Immers, is er van prijschommeling sprake, dan blijft nog de mogelijkheid bestaan, dat concurrerende importeurs bij een lagere koers kopen en daardoor, ondanks de dekking, goedkoper kunnen aanbieden, tenzij de Regering steeds vergoedt het verschil tussen de koers bij afsluiten en de laagste genoteerde koers. Ook hieromtrent wordt in de Aneta-berichten niets gezegd, zodat moet worden aangenomen, dat de dekking zich uitstrekt over het verschil tussen de koers bij afsluiten en die bij afwikkeling van het risico.

Betekenis in het kader der financiële sanering.

In vroegere nummers van „E.-S.B.” heb ik de consequenties dezer sanering in Indonesië reeds beschreven²⁾. Ik heb er toen o.a. op gewezen, dat — voor zover in het huidige kader van belang — twee punten bijzondere aandacht verdienen, nl. het budgettekort en het ontbreken van de nodige goederen in de eerste hand. Wij zijn thans meer dan een half jaar verder en moeten constateren, dat, hoewel een aantal prijzen gedaald is, de nodige goederen in Indonesië nog steeds ontbreken. Door de aarzeling van de importhandel is o.a. de merkwaardige toestand ontstaan, dat Indonesië de beschikking heeft over een deviezenvoorraad, kort geleden getaxeed op de officiële tegenwaarde van 220 miljoen rupiah. Een toestand, die niet alleen merkwaardig, maar voor de financiële sanering ook zeer gevaarlijk is.

Merkwaardig is hij, omdat de deviezenvoorraad een alarm-signaal te meer is, dat er in de plannen iets niet klopt. Er is goederenschaarste, de prijzen zijn hoog, dus aangenomen moet worden, dat er behoefte aan import is; desondanks ontstaat er — en niet uit leningen, maar uit de gewone export — een saldo aan deviezen, mede ook doordat het dienstentransfer door de monetaire maatregelen moet verminderen.

Gevaarlijk is hij in meer dan één opzicht.

In de eerste plaats omdat er daardoor een ongelijke

¹⁾ Vgl. „Het Financiële Dagblad” van 13 October 1950, blz. 1, gecorrigeerd in nummer van 16 October 1950.

²⁾ Zie: „E.-S.B.” van 5 en 12 April 1950 en 16 Augustus 1950.

ontwikkeling in de geld- en goederensector optreedt. Terwijl het provenu in rupiah van de export, zowel in tegenwaarde der deviezen als in opbrengst der deviezen-certificaten, door de exporteur wordt geïnd en in circulatie gebracht, komen daartegenover, indien over de deviezen niet weer wordt beschikt, geen goederen in circulatie, zodat dus tegenover een vergrote geld- een verkleinde goederencirculatie staat, een inflatoire kracht.

In de tweede plaats echter omdat de opzet van de monetaire sanering was om, door meer deviezen-certificaten bij invoer te eisen dan bij uitvoer worden verstrekt, de door het budgettekort veroorzaakte aanwas der geld-circulatie binnen de perken te houden. Normaliter toch zou tegenover een export tot de tegenwaarde van een miljoen rupiah, in circulatie komen een bedrag van twee miljoen rupiah verminderd met het uitvoerrecht, maar via de deviezendispositie aan de circulatie een totaal van drie miljoen rupiah plus het invoerrecht worden onttrokken. Zodra echter over de deviezen niet gedisponeerd wordt, vindt wel de toevoeging aan de circulatie plaats, maar niet de veel grotere onttrekking, welke diende om de financiering van het budgettekort zonder geconsolideerde schuld gedeeltelijk mogelijk te maken, alweer een inflatoire kracht.

In de derde plaats echter wordt het budgettekort thans groter, waartegenover feitelijk een — althans tijdelijk — steriel bezit staat. Bij een deviezenvoorraad van 220 miljoen rupiah gaat het in totaal om een bedrag, incl. de invoerrechten, van ruim 700 miljoen circulatie, nl. 440 miljoen aankooprijks der deviezen (220 miljoen officiële tegenwaarde plus 50 pCt nominaal deviezen-certificaten à 200 pCt) vermeerderd met nogmaals 50 pCt nominaal aan deviezen-certificaten en het invoerrecht; de vergroting van het tekort bedraagt boven de tweede oorzaak dus 220 miljoen plus het gedeerde invoerrecht. Weliswaar kan deze geldruimte zelve weer een stimulering van de importen brengen, omdat hierdoor credietverstrekking mogelijk wordt en juist het tekort aan vermogen mede een oorzaak was van de vermindering der invoeren, maar deze toestand is een ontwikkeling van reeds enkele maanden en de credietverstrekking loopt door oorzaken, welke hier in het midden kunnen worden gelaten, niet vlot.

Bij de beoordeling van de deviezenvoorraad mag eigenlijk niet over het hoofd worden gezien, dat de deviezen mede te danken zijn aan het gunstig prijsverloop, speciaal voor rubber, op de wereldmarkt en dat daartegenover het volgend jaar een extra beroep op deviezen voor een groter winsttransfer zal komen te staan; in het verleden bezag men de positie echter steeds van jaar tot jaar en niet overlopend, terwijl bovendien door het stelsel der maatregelen een derde gedeelte der totale winsten, via de deviezen-certificaten, aan de Overheid komt, waardoor dus dit grotere beroep weer gedeeltelijk ongedaan wordt gemaakt; de gestegen bedrijfskosten in Indonesië zorgen bovendien voor, een verdere correctie van de winsten.

Van belang voor de toekomstige welvaart van Indonesië is voorts een andere factor, nl. dat de vertraging in de buitenlandse aankopen straks zal dwingen tot aankoop tegen hogere prijzen, waardoor de reële tegenwaarde van de uitvoer een kleinere wordt, terwijl de over het algemeen langere levertijden het gedeeltelijke goederenvacuüm een meer permanent karakter gaan geven; het achterblijven van invoer bij uitvoer krijgt daardoor een duurzame invloed.

Bezie men deze maatregel in het kader van de financiële maatregelen, dan kan worden geconstateerd, dat hij, evenals het creëren van de zgn. „vrije lijst”, een gunstige invloed kan hebben, hoe ongewenst het in principe ook moet worden geacht, dat ginds nieuwe lasten ten behoeve van de Overheid op de gemeenschap worden gelegd. Echter, al deze essentiële aanvullingen van de aanvan-

kelijk genomen maatregelen doen steeds meer de vraag rijzen, of de toen genomen stappen qua tijdstip opportuun en qua inhoud voldoende overwogen zijn geweest.

Amsterdam.

J. F. HACCÖU.

HET KARAKTER VAN DE SPAARGELDEN IN NEDERLAND.

In zijn proefschrift over de beleggingen der bijzondere spaarbanken onderscheidt Dr Buning de tegoeden bij spaarbanken in *spaardeposito's* en *betalingsdeposito's*¹⁾.

De eerste soort wordt gevormd door regelmatige stortingen van kleine bedragen of door stortingen van grotere sommen ineens met het doel deze gelden als besparingen opzij te leggen.

De betalingsdeposito's bestaan uit tijdelijk beschikbare middelen, die voor korte termijn aan de spaarbank worden toevertrouwd, doch spoedig weer voor uitgaven of voor definitieve belegging zullen worden opgevraagd. Deze betalingsdeposito's kunnen uiteraard niet op een lijn gesteld worden met de saldi bij de algemene banken en girodiensten (het girale geld), aangezien de laatstbedoelde saldi onmiddellijk en zonder meer als ruilmiddel kunnen dienst doen, wat van de eerstgenoemde niet kan worden gezegd. Toch hebben de betalingsdeposito's bij spaarbanken mijns inziens wel min of meer een geldkarakter, aangezien zij door de houders worden beschouwd als liquide middelen, die bestemd zijn binnenkort weer voor consumptie (of voor een definitieve belegging, maar dit is naar mijn mening relatief onbelangrijk), te worden gebruikt. De tussenschakel van het opnemen der spaargelden speelt daarbij, naar het mij voorkomt, een relatief onbelangrijke rol; bovendien kan men bij sommige particuliere spaarbanken en bij de Rijkspostspaarbank gebruik maken van de girorekening der bank om overschrijvingen te verrichten naar en van de spaarrekening zonder dat daarbij chartaal geld te pas komt. Op deze wijze worden bijv. belastingen rechtstreeks van het spaartegoed betaald en krijgt het spaartegoed dus reeds sterk het karakter van betaalmiddel.

Teneinde een indruk te geven van het gebruik, dat van de girorekening der spaarbank wordt gemaakt, worden hier de volgende gegevens vermeld, welke zijn ontleend aan de jaarverslagen der desbetreffende banken (de cijfers zijn in miljoenen guldens):

Rijkspostspaarbank 1948.

Inleg	252,4, w.o. per giro: 2,4
Terugbetaald	351,3, w.o. per giro: 11,0

Spaarbank te Rotterdam 1949.

Inleg	34,5, w.o. per giro: 4,2
Terugbetaald	28,9, w.o. per giro: 3,3

Bij de boerenleenbanken onderscheidt men ook in de administratie lopende rekeningen en spaarrekeningen. Men kan aannemen, dat deze onderscheiding globaal overeenkomt met die tussen betalingsdeposito's en spaardeposito's, die Dr Buning maakte en men kan dus verwachten, dat de spaartegoeden bij de boerenleenbanken meer een spaar- en minder een geldkarakter zullen bezitten dan de tegoeden bij de spaarbanken.

Over het karakter der spaartegoeden (waaronder ik verder zal verstaan zowel spaardeposito's als betalingsdeposito's) worden enige opmerkingen gemaakt in een recente publicatie van de Stichting tot daadwerkelijke bestrijding van het inflatiegevaar, getiteld: „De betalingsbalans en de binnenlandse geldcirculatie”²⁾. Het desbetreffend citaat luidt aldus: „Wij achten het aapnemelijk

¹⁾ Dr J. R. A. Buning: „De beleggingen der bijzondere spaarbanken in Nederland” (1941), blz. 42-43.

²⁾ Publicatie no. 15 der Stichting, Juni 1950, blz. 14.

en dit wordt ook wel door steekproeven bevestigd, dat de geldhoeveelheid bij bedrijven afneemt, als gevolg van de investeringen. Daarop wijst ook de toegenomen credietvraag. Daarentegen neemt de geldhoeveelheid bij het publiek toe. In toenemende mate worden bedragen, die in de kapitaalsfeer thuishoren, niet belegd of herbelegd, maar aangehouden bij banken, spaarbanken en girodiensten. Het is zeker, dat de saldi, die gemiddeld per particuliere rekeninghouder worden aangehouden, relatief veel hoger zijn dan voor de oorlog.

In dit verband rijst als eerste vraag, of men nog op dezelfde wijze als voor de oorlog de hoeveelheid giraal geld mag berekenen. Het is bijv. aannemelijk, dat gelden bij spaarbanken en boerenleenbanken op het ogenblik veel gemakkelijker voor consumptie worden opgevraagd dan destijds. Het is evenzeer duidelijk, dat een deel der gelden, die vroeger als banksaldi werden aangehouden, nu in de vorm van schatkistpapier worden aangehouden. Het zou dus ernstige overweging verdienen de vraag onder ogen te zien, of het begrip giraal geld geen "wijziging behoeft".

In het onderstaande zal getracht worden na te gaan in hoeverre de stellingen van het weergegeven citaat juist zijn wat betreft de spaargelden.

Ten aanzien van de stelling, dat de saldi per rekeninghouder thans relatief hoger zijn dan voor de oorlog, moge ik wijzen op de hierna volgende cijfers ³⁾.

TABEL I.

Saldo tegoed per boekje.

A. Rijkspostspaarbank.	
1933/37	f 242,20
1947	f 426,56
1948	f 395,89
1949	f 379,04
B. Spaarbanken, aangesloten bij de Nederlandse Spaarbankbond.	
1933/37	f 403,60
1947	f 500,64
1948	f 481,77
1949	f 485,50

Indien men bedenkt, dat alle indices van het economisch leven ten opzichte van vóór de oorlog tot het 2 à 3-voudige zijn gestegen, dan duiden de bovenaangehaalde cijfers er op, dat het saldo tegoed per spaarbankboekje *relatief* is afgenomen.

Thans zal aandacht worden gewijd aan de bewering, dat spaargelden thans veel gemakkelijker voor consumptie worden opgevraagd dan vroeger.

Teneinde deze stelling te toetsen is een onderzoek ingesteld naar de „omloopsnelheid” van het spaargeld, d.w.z. naar de snelheid, waarmee de in een bepaald jaar gemiddeld aanwezige spaargelden worden opgevraagd.

Aangezien daarbij speciaal onze aandacht zal vragen de opvraging voor consumptie, is vóór de oorlog uitgegaan van de jaren 1935, 1936 en 1937, in welke jaren een sterke opvraging voor versterking der liquiditeit uit vrees voor een oorlog nog niet kon worden verwacht.

Ten aanzien van de na-oorlogse jaren moest 1946 natuurlijk buiten beschouwing blijven, aangezien de in 1945 ten gevolge van de geldzuivering ingelegde gelden juist in 1946 weer voor een belangrijk deel werden opgevraagd. Bezien zijn daarom de jaren 1947, 1948 en 1949.

Het onderzoek is steeds verricht voor de volgende groepen spaarinstellingen afzonderlijk:

- A. Rijkspostspaarbank;
- B. Bijzondere spaarbanken;
- C. Boerenleenbanken;
- D. De boerenleenbanken, aangesloten bij de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank te Eindhoven.

³⁾ Ontleend aan het jaarverslag van de Nederlandse Spaarbankbond over 1949, blz. 19.

Voor hen, die niet met de structuur van het landbouwcredietwezen in Nederland bekend zijn, zij nog vermeld, dat de boerenleenbanken, op enkele uitzonderingen na, zijn aangesloten hetzij bij de onder D genoemde centrale bank, hetzij bij de Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Bank te Utrecht.

De groep D is dus een onderdeel van C, doch is afzonderlijk beschouwd, daar hiervoor nog iets gedetailleerder gegevens bekend waren.

Voor de genoemde groepen is eerst het gemiddelde inleggerstegoed per jaar berekend door het tegoed per 1 Januari te vermeerderen met de stortingen en te verminderen met de uitbetalingen en vervolgens van de aldus gevonden uitkomst en het saldo-tegoed per 1 Januari het gemiddelde te nemen.

Voor de na-oorlogse jaren is dan nog een correctie aangebracht door het gemiddelde geblokkeerde tegoed af te trekken. Met dit gemiddelde tegoed zijn dan de terugbetalingen vergeleken (voorlopig niet gecorrigeerd voor betalingen ten laste van geblokkeerde rekeningen, daar hieromtrent niet steeds cijfers beschikbaar waren) en door deze terugbetalingen door het gemiddelde inleggerstegoed te delen is de omloopsnelheid verkregen.

In tabel II volgt een overzicht van de gemaakte berekening, waarbij het gemiddelde tegoed en de terugbetalingen in miljoenen guldens zijn gegeven ⁴⁾.

Voor de boerenleenbanken zijn alleen de spaartegoeden in beschouwing genomen, niet de tegoeden in lopende rekening.

TABEL II.

A. Rijkspostspaarbank.

	I. Gemiddeld saldo-tegoed	II. Terugbetalingen	II I
1935	533	187	0,35
1936	536	177	0,33
1937	567	176	0,31
1947	1.239	316	0,26
1948	1.245	352	0,28
1949	1.285	323	0,25

B. Bijzondere spaarbanken.

	I. Gemiddeld saldo-tegoed	II. Terugbetalingen	II I
1935	477	232	0,49
1936	483	217	0,45
1937	517	232	0,45
1947	765	286	0,37
1948	832	363	0,44
1949	946	360	0,38

C. Boerenleenbanken.

	I. Gemiddeld saldo-tegoed	II. Terugbetalingen	II I
1935	425	162	0,38
1936	427	159	0,37
1937	451	184	0,41
1947	1.011	500	0,49
1948	1.117	893	0,80
1949	1.303	711	0,55

D. Boerenleenbanken, aangesloten bij de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank

	I. Gemiddeld saldo-tegoed	II. Terugbetalingen	II I
1935	121	46	0,38
1936	120	43	0,36
1937	128	47	0,37
1947	331	148	0,45
1948	374	245	0,66
1949	435	230	0,53

⁴⁾ Verantwoording van elk cijfer zou weinig interessant zijn; daarom wordt volstaan met het noemen der bronnen: Statistiek der Spaarbanken (C.B.S.), Statistisch Bulletin (C.B.S.), jaarverslagen van de Rijkspostspaarbank, de Nederlandse Spaarbankbond, de Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Bank en de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank. Het C.B.S. stelde bovendien enkele nog niet gepubliceerde gegevens beschikbaar.

Men ziet uit de berekende cijfers, dat vóór de tweede wereldoorlog de omloopsnelheid bij de boerenleenbanken slechts iets lag boven die bij de Rijkspostspaarbank, doch dat de bijzondere spaarbanken een niet onaanzienlijk hoger percentage te zien gaven.

Ik zou daaruit voorzichtig de conclusie willen trekken, dat in die tijd bij de bijzondere spaarbanken relatief, wat meer betalingsdeposito's waren dan bij de andere instellingen; deze laatste deposito's immers zullen in verhouding tot het aanwezige tegoed hoge inleggingen en terugbetalingen en een grote omloopsnelheid veroorzaken. Het is echter ook mogelijk, dat bij de bijzondere spaarbanken wat meer op de spaardeposito's ontspaard werd, waar tegenover ook relatief veel nieuwe besparingen stonden.

Voor het jaar 1937 kunnen op het boven gegeven beeld nog van invloed zijn geweest de grote inleggingen van de zgn. zwevende of oneigenlijke gelden, dat zijn gelden, die bij de toenmalige grote geldruimte een tijdelijk onderdak bij de spaarbanken zochten in afwachting van een andere belegging ⁵⁾.

Beschouwen wij thans de cijfers van na de oorlog, dan zien we, dat de percentages zowel van de Rijkspostspaarbank als van de bijzondere spaarbanken gedaald zijn, doch dat laatstgenoemde groep opnieuw ligt boven de rijksinstelling.

De boerenleenbanken geven echter cijfers te zien, die ver uitgaan boven de vooroorlogse en eveneens hoger zijn dan de na-oorlogse omloopsnelheden bij de andere spaarinstellingen. Vooral het cijfer van 1948 valt geheel uit de toon. Het kan moeilijk anders, of een en ander wordt veroorzaakt door de betaling van aanslagen in de buitengewone eerdere drukken in achterstallige belastingen, die uiteraard eerder drukten op de zelfstandige landbouwers, die voor een deel een vermogen hebben, dan op hen, die een spaartegoed bij een particuliere spaarbank of bij de Rijkspostspaarbank houden en daarnaast in het algemeen weinig aan de bijzondere heffingen onderhevig vermogen bezitten.

Bij de toelichting op tabel I is gezegd, dat wel de gemiddelde 'inleggerstegoeden met de gemiddelde geblokkeerde tegoeden zijn verminderd, doch dat de terugbetalingen bij gebrek aan gegevens niet gecorrigeerd zijn. Intussen zijn er wel enkele cijfers, die deze correctie partieel mogelijk maken. Zo is uit de jaarverslagen van de Nederlandse Spaarbank bekend, dat in 1948 vermoedelijk f 32 mln en in 1949 naar schatting f 6 mln door de spaarbanken ter betaling van aanslagen in de heffingen aan de Belastingdienst is overgemaakt; in het laatste jaar werd bovendien in het kader van de afwikkeling der geldzuivering nog voor ongeveer f 7 mln op Investerings- en Beleggingscertificaten ingeschreven.

Van de Eindhovense boerenleenbanken vermeldt het jaarverslag van hun centrale bank, dat zij in 1948 ten laste van bij hen uitstaande tegoeden f 45 mln naar de fiscus overboekten, terwijl deze bank mij heeft medegedeeld, dat deze overboekingen in 1949 f 23,5 mln bedroegen.

Indien deze bedragen op de terugbetalingen in mindering worden gebracht, dan ontstaat het volgende beeld.

TABEL III.

	Bijzondere spaarbanken ¹		Boerenleenbanken, aangesloten bij de Coöper. Centr. Boerenleerbank.	
	Omloopsnelheid volgens Tabel I	Gecorrigeerde omloopsnelheid	Omloopsnelheid volgens Tabel I	Gecorrigeerde omloopsnelheid
1948	0,44	0,40	0,66	0,55
1949	0,38	0,37	0,53	0,47

Men ziet, dat de aangebrachte correcties de gevonden omloopsnelheden soms aanmerkelijk wijzigen; het algemene beeld wordt echter niet aangekast.

⁵⁾ Vgl. Dr Buning, t.a.v. blz. 45-47 en Mr J. Oomkens, „De Rijkspostspaarbank als depositobank” in „E.-S.B.” van 27 Juli 1938, blz. 565.

Voor de bijzondere spaarbanken en voor de Rijkspostspaarbank blijkt dus uit een vergelijking van de vooroorlogse cijfers met die, gevonden voor de jaren 1947 t/m 1949, dat in de snelheid, waarmede het spaartegoed wordt opgevraagd, een daling heeft plaatsgevonden.

Voor de boerenleenbanken kan dit niet gezegd worden, doch de stijging, die hier te zien valt houdt, zoals reeds vermeld, ook verband met de betaling van belastingaanslagen, die niet slechts uit geblokkeerd doch ook uit vrij spaartegoed zijn voldaan.

De stelling van de brochure „De betalingsbalans en de binnenlandse geldcirculatie”, die luidde „Het is aannemelijk, dat gelden bij spaarbanken en boerenleenbanken op het ogenblik veel gemakkelijker voor consumptie worden opgevraagd dan destijds” wordt door bovenstaande berekening mijns inziens dan ook weerlegd.

De conclusie, die de brochure verder trekt, nl. dat men onder ogen zou moeten zien, of het begrip giraal geld geen wijziging zou behoeven, lijkt mij evenmin aannemelijk. Ik kom om dit aan te tonen weer terug op de globale indeling der spaargelden in betalingsdeposito's en spaardeposito's.

Slechts de eerstgenoemde zouden, indien een splitsing mogelijk ware, onder het girale geld gerekend kunnen worden, de spaardeposito's uiteraard niet.

Uit de cijfers van inleggingen en terugbetalingen kan men weinig destilleren omtrent het karakter daarvan; tijdelijke stortingen op een betalingsdeposito en besparingen op langere termijn komen beide onder de inleggingen voor, terwijl onder de terugbetalingen zowel begrepen zijn de disposities over een betalingsdeposito als de echte ontsparringen van vroeger gespaarde gelden.

Wel kan echter worden aangenomen, dat er na de oorlog aanmerkelijke ontsparringen hebben plaats gehad in verband met de spanning tussen lonen en prijzen. Deze ontsparringen vormen dus een deel van de terugbetalingen, een ander deel wordt gevormd door de betaling van de buitengewone heffingen en achterstallige belastingen (ten dele uit spaar-, ten dele uit betalingsdeposito's) en tenslotte zijn er ook terugbetalingen op de betalingsdeposito's; tegenover de debiteringen van de betalingsdeposito's moeten, gezien het lopend karakter van deze tegoeden, stortingen tot ongeveer hetzelfde bedrag hebben plaatsgevonden. (In feite verlopen deze tendenties uiteraard enigszins door elkaar heen).

Als men dus bedenkt, dat van het gemiddeld aanwezige spaartegoed bij de Rijkspostspaarbank en bij de bijzondere spaarbanken thans een geringer percentage wordt opgevraagd dan voor de oorlog; dat onder die terugbetalingen ontsparringen en belastingbetalingen uit spaardeposito's voorkomen, dan ligt het voor de hand, dat de betalingsdeposito's bij de spaarbanken thans relatief geen belangrijker rol spelen dan voor de oorlog en dat men aan de totale tegoeden bij de spaarbanken thans niet een sterker geldkarakter kan toekennen dan voorheen.

Met betrekking tot de boerenleenbanken is eerder een andere ontwikkeling te verwachten, nl. dat de spaartegoeden steeds meer een zuiver spaarkarakter verkrijgen en dat het betalingsverkeer zich steeds meer via de lopende rekening afspeelt ⁶⁾. De beide centrales dringen hier nl. bij de lokale boerenleenbanken voortdurend op aan ⁷⁾.

Erkennend, dat de grote mate van liquiditeit der spaargelden aan deze gelden enigszins een geldkarakter geeft en dat met name de betalingsdeposito's bij de spaarbanken dit karakter bezitten, moet de slotsom luiden, dat voor zover valt na te gaan dit karakter ten opzichte van voor de oorlog niet is geaccentueerd, zodat er thans geen

⁶⁾ Zie bijv. het artikel „Groeide betekenis van de lopende rekening” in „De Raiffeisen-Bode”, officieel orgaan van de Coöper. Centrale Raiffeisen-Bank, Juli 1950.

⁷⁾ Vgl. het gedenkboek „Landbouw en landbouwcrediet 1898-1948”, deel III door Mr Ph. C. M. van Campen, blz. 379-380.

reden is om de tegoeden bij de spaarbanken zonder meer onder het girale geld te rekenen.

Hoe dit vraagstuk echter over enige tijd op grond van een mogelijke andere ontwikkeling zal worden bezien, valt thans uiteraard nog niet te voorspellen.

's-Gravenhage.

Drs H. W. J. BOSMAN.

IS NATIONALISATIE VOLKENRECHTELIJK WEL GEORLOOFD?

De Engelse Regering heeft besloten, zonder verwijl uitvoering te geven aan de wet op de nationalisatie van de staalindustrie, die in het vorige Parlement reeds is aangenomen. Wel heeft Churchill op 15 September 1950 een motie van afkeuring ingediend, maar deze is op 19 September door het Parlement verworpen.

Het heeft er dus alle schijn van, dat de Engelse staalindustrie met ingang van 15 Februari 1951 genationaliseerd (= gesocialiseerd = genaast) zal worden. In België, Frankrijk, Luxemburg en Nederland is de staalindustrie echter niet genationaliseerd. Daarom lijkt de Engelse maatregel in strijd met het Brussels verdrag van 17 Maart 1948 ((Nederlands) *Staatsblad* nrs I 258 en I 519), waarbij de zogenaamde Westelijke Unie is opgericht.

België, Frankrijk, Luxemburg, Nederland en het Verenigde Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland hebben, gelijk bekend, in 1948 te Brussel een verdrag tot economische, sociale, culturele en militaire samenwerking gesloten. Blijkens de beweegredenen of doelstelling zijn zij onder andere besloten, de democratische beginselen, de staatsburgerlijke en persoonlijke vrijheid, de constitutionele tradities en de eerbied voor de wet, welke hun gemeenschappelijk erfdeel vormen, te versterken en te handhaven, en in deze geest de economische, sociale en culturele banden, die hen reeds verbinden, nauwer aan te halen.

Volgens artikel 1 zijn de genoemde staten overtuigd van de nauwe gemeenschap hunner belangen en van de noodzaak, zich aaneen te sluiten teneinde het economisch herstel van Europa te bevorderen. Daarom zullen de verdragsstaten hun economische werkzaamheden op dusdanige wijze organiseren en coördineren, dat deze het grootst mogelijke resultaat zullen opleveren, en wel door de tegenstellingen in hun economische politiek op te heffen, hun productie te harmoniseren en hun onderlinge handelsverkeer te ontwikkelen.

Engeland is dus volgens artikel 1 van het verdrag verplicht, de tegenstellingen tussen zijn economische politiek en die der andere verdragsstaten op te heffen. (De Nederlandse vertaling van het verdrag spreekt van „tegenstellingen”, maar uit de authentieke Franse tekst: „toute divergence” en de eveneens authentieke Engelse tekst: „conflict” (= het botsen) blijkt, dat men hier moet lezen: „de” of „alle tegenstellingen”).

Op het ogenblik is de staalindustrie in alle verdragsstaten in handen van particulieren. Indien Engeland werkelijk als enige zijn staalindustrie zou nationaliseren, zou het niet een tegenstelling tussen zijn economische politiek en die van de andere verdragsstaten opheffen, maar integendeel een nieuwe tegenstelling scheppen. Dit lijkt — om het voorzichtig te zeggen — moeilijk verenigbaar met de verplichting, die Engeland in artikel 1 van het verdrag op zich heeft genomen.

De verdragslanden noemen onder andere de eerbied voor de wet hun gemeenschappelijk erfdeel. Het zou echter van weinig eerbied voor een wettelijke verdragsplicht getuigen, indien Engeland werkelijk zijn staalindustrie zou nationaliseren.

Hier wordt buiten beschouwing gelaten, of nationalisatie het doeltreffende functioneren van de staalindustrie (zo belangrijk voor de herbewapening) zou verstoren,

onder andere omdat de topfiguren uit die industrie zich niet beschikbaar willen stellen.

In elk geval zal Engeland aan de Belgische, Franse, Luxemburgse en Nederlandse houders van aandelen in zijn staalindustrie bij nationalisatie volledige schadevergoeding moeten geven. Eventueel zou deze schadevergoeding door België, Frankrijk, Luxemburg en/of Nederland van Engeland gevorderd kunnen worden voor het Internationale Gerechtshof. Al deze staten hebben namelijk de verplichte rechtsmacht van dat Hof aanvaard of althans willen aanvaarden in artikel 8 lid 2 van het Brussels verdrag.

Het voorafgaande leidt tot de algemene slotsom, dat een land, dat is aangesloten bij het verdrag van Brussel, volkenrechtelijk verplicht is geen industrie te nationaliseren, die in de andere verdragslanden niet genationaliseerd is ¹⁾.

Wassenaar.

Mr J. W. VAN DER ZANDEN.

¹⁾ Daarom is ook het plan van „The National Federation of Building Operatives” tot nationalisatie van de Engelse bouwrijverheid (zie „E.-S.B.” van 18 October 1950, blz. 843) in strijd met het volkenrecht, evenals de nationalisatie van een deel der suikerindustrie, die op 31 October 1950 in de Engelse troonrede werd aangekondigd.

DE BETALINGSBALANS DER BELGISCH-LUXEMBURGSE ECONOMISCHE UNIE VOOR 1949.

De officiële staat der betalingsbalans van de B.L.E.U. voor het jaar 1949 werd door de Nationale Bank van België bekend gemaakt in haar bulletin van Augustus-September jl.

Vooraleer de gegevens te beoordelen willen we er echter de aandacht op trekken, dat deze staat, wegens de ontoereikendheid der beschikbare documentatie, niet volledig kon worden opgesteld volgens de richtlijnen voorgeschreven in de „Handleiding der betalingsbalans” ¹⁾. De betalingsbalans der B.L.E.U. werd vooral opgemaakt aan de hand van de statistieken betreffende de monetaire transfers tussen ingezetenen en niet-ingezetenen, door bemiddeling van het nationaal banksysteem. De overige economische transacties tussen de zoëven genoemde personen, die tot geen geldtransfer aanleiding gaven en die in een juiste rekeningenbalans dienen opgeteld te worden, werden slechts in aanmerking genomen in zoverre ze gekend waren. Het feit, dat men zich vooral op de financiële transferten gesteund heeft voor de berekening van de beschouwde staat, brengt ook met zich, dat de meeste operaties werden geregistreerd op het ogenblik, dat ze tot een monetaire transactie aanleiding gaven. Bovendien konden de gegevens niet altijd op een stricte wijze volgens de verschillende rubrieken worden geëventileerd, zodat het relatief belang van elke post met de nodige voorzichtigheid dient te worden geïnterpreteerd ²⁾.

De betalingsbalans voor 1949 was bijzonder gunstig, daar de staat der doorlopende transacties sloot met een boni van 4,9 mrd frs. In 1947 en 1948 registreerde ze een deficit van respectievelijk 13,3 en 7 mrd frs. Het excedent van 1949 komt in een nog gunstiger daglicht te staan wanneer men bedenkt, dat het kon worden gerealiseerd zonder dat de B.L.E.U., tijdens het beschouwde jaar, enige onvoorwaardelijke hulp ontving in het kader van het Marshall-plan.

Het créditsaldo der doorlopende posten is uitsluitend toe te schrijven aan het overschot op de handelsbalans,

¹⁾ Uitgegeven door het Internationale Monetair Fonds.

²⁾ Nationale Bank van België, Tijdschrift voor Documentatie en Voorlichting.

Aantekening van de internationale transacties en opstelling van de betalingsbalans der Belgisch-Luxemburgse Economische Unie voor 1947, April 1949, blz. 169-185.

De betalingsbalans van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie voor het jaar 1948, September 1949.

dat, op f.o.b.-basis, 7,5 mrd frs bereikte. In 1947 en in 1948 boekte de handelsbalans een deficit van 16,4 en 5,2 mrd frs.

Het beloop der onzichtbare transacties was niet zo voordelig. In 1947 sloten ze met een creditsaldo van ongeveer 3 mrd frs; in 1948 saldeerden ze met een tekort van 1,8 mrd frs, dat tijdens het verlopen jaar aangroeide tot 2,6 mrd frs.

De posten van de balans der onzichtbare transacties, die in 1949 een belangrijke wijziging ondergingen, zijn: „Inkomsten uit investeringen”, „Vreemde- en grensarbeiders” en „Verplaatsingen naar het buitenland”.

De netto-inkomsten uit investeringen in het buitenland daalden, tegenover 1948, met 1,4 mrd frs. In 1949 waren de gepatrieerde achterstallige inkomens, die bij de doorloopende posten opgeteld werden, niet zo aanzienlijk als het jaar tevoren, zodat de globale ontvangsten uit investeringen verminderden met 0,6 mrd frs. Aan de andere kant stegen de uitgaven met 0,9 mrd frs, vooral ten gevolge van de grotere dividend- en rente-uitkeringen der Belgische en Luxemburgse ondernemingen.

Het netto-creditsaldo van de post „Vreemde- en grensarbeiders” was, in 1949, 0,97 mrd frs kleiner dan in 1948. Dit beloop is voor 0,8 mrd frs te wijten aan de reductie van hun globaal inkomen. De daling van het aantal grensarbeiders, de talrijke stakingen en de verlaging van hun loon, in Belgische frs omgerekend, ten gevolge van de

muntaanpassingen in September, zijn hiervoor verantwoordelijk.

Dank zij de opleving van de toeristische nijverheid in de B.L.E.U. lag het netto-deficit van de verplaatsingen naar het buitenland 0,8 mrd frs lager dan in 1948. De bedragen op de balans opgenomen geven echter geen juist beeld van de absolute grootte van de uitgaven en inkomsten in verband met het internationaal personenverkeer, daar de biljetten meegedragen door de betrokken personen niet konden worden gerecenseerd.

De inkomsten uit het goederenvervoer liepen enigszins terug: de daling van de export en van de zeevrachten zijn hiervan wellicht de oorzaak. De verlaging van de vrachtprijzen verklaart eveneens de achteruitgang van de uitgaven.

De particuliere zendingen brachten aan de B.L.E.U. 0,39 mrd frs minder op dan gedurende het vorige jaar, terwijl de herstelbetalingen van Duitsland iets hoger waren dan in 1948. Onder de regeringsschenkingen werd 10 mln frs ondergebracht, die de Koloniale Schatkist uitbetaalde aan de ondergeschikte besturen in België, evenals, voor gelijk bedrag, de betalingen in het kader van het Marshall-plan, d.i. trekkingsrechten en onvoorwaardelijke hulp. De B.L.E.U. verleende nl. voor 9,810 mrd frs trekkingsrechten, terwijl ze er anderzijds voor 0,172 mrd frs op Italië mocht uitoefenen.

Balans der internationale betalingen van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie.

A. Lopende transacties.
(milliarden frs)

B. Transacties op de kapitaalrekening.
(milliarden frs)

Posten	1949			1948 saldo	Posten	1949			1948 saldo
	Credit (ontvangsten)	Debet (betalingen)	Saldo (credit of debet)			Credit (ontvangsten)	Debet (betalingen)	Saldo (credit of debet)	
1. Zichtbare transacties:					5. Beloop van de particuliere tegoeden:				
a. Goederentransacties (F.O.B.)	79,65	72,12 ¹⁾	+ 7,53	- 5,25	a. Repatriëring van kapitalen en achterstallige inkomsten	0,90	0,16	+ 0,74	+ 3,86
b. Beweging van het niet-moetair goud (netto)	0,08	0,12	- 0,04	+ 0,04	b. Investeringen, leningen en terugbetalingen van leningen	1,78	1,72	+ 0,06	+ 0,29
Totaal der zichtbare transacties	79,73	72,24	+ 7,49	- 5,21	Netto-beweging	—	—	+ 0,80	+ 4,15
2. Onzichtbare transacties:					6. Beloop van de tegoeden en verplichtingen der overheids- en bankinstellingen:				
a. Verplaatsingen naar het buitenland	1,40	2,71	- 1,31	- 2,10	a. Op lange termijn:				
b. Vervoer:					Leningen	3,31 ²⁾	0,11 ²⁾	+ 3,20	+ 3,25
Bruto-vrachten	3,03	6,74	- 3,71	—	Aflossingen	—	0,99 ²⁾	- 0,99	- 0,61
Scheepsvorraden en bunkerkolen	0,47	—	+ 0,47	—	Terugbetalingen	—	1,34	- 1,34	- 1,24
Totaal	—	—	- 3,24	- 3,59	Netto-beweging (op lange termijn)	—	—	+ 0,87	+ 1,40
c. Verzekeringspremiën en -uitkeringen	0,81	0,93	- 0,12	- 0,28	b. Op korte termijn:				
d. Inkomsten uit investeringen	4,15	3,88	+ 0,27	+ 1,74	Tegoeden en verplichtingen in Belgische frs en vreemde valuta:				
e. Regeringstransacties niet elders vermeld	0,41	1,24	- 0,83	- 0,33	In de betalingsaccorden	5,04	3,19	+ 1,85	+ 0,29
f. Schenkingen:					Buiten de betalingsaccorden	0,68	3,33	- 2,65	+ 2,60
Particuliere zendingen	0,92	0,45	+ 0,47	+ 0,76	Totaal	5,72	6,52	- 0,80	+ 2,89
Herstellelingen	0,11	—	+ 0,11	+ 0,09	Verplichtingen in Belgische frs tegenover internationale organismen (toeneming)	—	0,64	- 0,64	+ 0,85
Regeringsschenkingen	9,82	9,81	+ 0,01	+ 0,13	Vordering in U.S.A. dollars op de E.C.A. (toeneming) ³⁾	—	—	- 1,60	- 0,66
Totaal	10,85	10,26	+ 0,59	+ 0,98	Netto-beweging (op korte termijn)	—	—	- 3,04	+ 3,08
g. Diverse lopende transacties:					c. Toeneming van de goudvoorraad	—	—	- 3,25	- 1,22
Grensarbeiders en vreemde arbeiders	2,83	1,26	+ 1,57	+ 2,54	7. Saldo der transacties op de kapitaalrekening	—	—	- 4,62	+ 7,41
Overige	2,05	1,56	+ 0,49	- 0,80					
Totaal	4,88	2,82	+ 2,06	+ 1,74					
Totaal der onzichtbare transacties	26,00	28,58	- 2,58	- 1,84					
Totaal der lopende transacties	105,73	100,82	+ 4,91	- 7,05					
4. Vergissingen en weglatingen	—	—	+ 0,29	- 0,36					

¹⁾ Inclusief de goederen, betaald door middel van „Government Procurement” (1.211 mln frs), en 112 mln frs voor leveringen uit hoofde van „herstelbetalingen”.

²⁾ Lening „International Bank for Reconstruction and Development” (België) 701 mln frs (16 mln U.S.A. dollars); voorafnemings van 129 mln frs door het Groothertogdom Luxemburg op de lening, die het van de „International Bank for Reconstruction and Development” verkreeg; E.C.A.-hulp, bekomen onder vorm van leningen, 2.033 mln frs; lening van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen in Zwitserse frs, 474 mln frs (50 mln Zwitserse frs).

³⁾ Lening in Belgische frs aan Groot-Brittannië (Organisatie voor Europese Economische Samenwerking) 106 mln frs.

Bron: Nationale Bank van België, Afdeling Studijn. en Documentatie.

⁴⁾ Leningen in U.S.A. dollars, Canadese dollars, ponden sterling, Zwitserse frs en Zweedse kronen.

⁵⁾ Bovendien is de vordering in U.S.A. dollars van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie op de E.C.A. met 607 mln Belgische frs toegenomen ten gevolge van de devaluatie van de Belgische franc.

Het deel van de handel der B.L.E.U., dat door Marshall-gelden gefinancierd werd, is dus vrij aanzienlijk.

Het overschot op de balans der doorlopende transacties vindt zijn tegenwicht op de balans der kapitaaltransacties, die een overeenkomstig debetsaldo vertoont. De omslag van de balans bracht eveneens belangrijke fluctuaties met zich in het relatief belang van sommige posten der kapitaalbalans.

Zoals was te verwachten verminderden de netto-inkomsten uit de particuliere repatriëringen van kapitalen en achterstallige inkomsten aanzienlijk. Ze beliepen 0,74 mrd frs tegen 3,86 mrd frs in 1948 en 11,6 mrd frs in 1947.

Bij de particuliere kapitaalbewegingen valt eveneens te vermelden, dat de post „Investerings, leningen en terugbetaling van leningen” nagenoeg in evenwicht is. De bewegingen van deze transacties waren niet zo belangrijk als in 1948.

De internationale kapitaaloperaties van de Overheid en van de banken zijn praktisch eveneens uitgebalanceerd. Het surplus van 1,4 mrd frs in 1948 viel terug op 0,87 mrd frs. De globale netto-kapitaalbreng bereikte dus 1,67 mrd frs tegen 5,35 mrd frs in 1948.

Deze kapitaalbreng en het boni op de balans der doorlopende transacties bewerkten, dat de B.L.E.U. haar deviezenbezit met 6,29 mrd frs kon vermeerderen; in 1948 zag de Nationale Bank van België zich daarentegen verplicht haar deviezenreserves aan te spreken voor 1,86 mrd frs, teneinde te voldoen aan haar internationale betalingsverplichtingen. Er dient evenwel te worden opgemerkt, dat bij de interpretatie van deze cijfers in aanmerking dient te worden genomen, dat men geen inzicht heeft in de evolutie van het netto particulier tegoed op, of van de netto verplichtingen tegenover het buitenland.

De monetaire bewegingen op korte termijn dienen nader verklaard te worden.

In het kader der betalingsaccorden kon de netto-credietverlening der B.L.E.U. aan het buitenland worden verlaagd met 1,85 mrd frs, vooral dank zij de trekkingsrechten, waarover de betrokken landen konden beschikken. Het deviezenbezit slonk met 5,04 mrd frs, terwijl het tegoed in Belgische frs vermeerderde met 0,82 mrd frs en de verplichtingen in Belgische frs en in vreemde valuta daalden met respectievelijk 2,09 en 0,28 mrd frs.

Beloop van de tegoeden en verplichtingen tegenover het buitenland.

(milliarden frs)

Opsomming	1949			1948 saldo
	Credit	Debet	Saldo	
<i>In de betalingsaccorden.</i>				
Tegoed	Belgische frs (toeneming)	—	0,82	} + 4,22
	Deviezen (afnemings)	5,04	—	
Verplichtingen	Belgische frs (afnemings)	—	2,09	} — 2,37
	Deviezen (afnemings)	—	0,28	
<i>Buiten de betalingsaccorden.</i>				
Tegoed	Belgische frs (afnemings)	0,06	—	} + 0,23
	Deviezen (afnemings)	0,17	—	
Verplichtingen	Belgische frs (afnemings)	—	3,33	} — 2,88
	Deviezen (toeneming)	0,45	—	
Verplichtingen tegenover de internationale organismen	—	0,64	— 0,64	+ 0,85
Algemeen totaal	5,72	7,16	— 1,44	+ 3,74

Bron: Nationale Bank van België. Afdeling Studiën en Documentatie.

Het netto-deviezenbezit der B.L.E.U. buiten de betalingsaccorden steeg met 2,65 mrd frs. Deze toeneming

is toe te schrijven aan het feit, dat, sinds Februari 1949, het buitenland Belgische bankbiljetten naar de B.L.E.U. mocht sturen en hiermede zijn invoer mocht betalen.

Tijdens het beschouwde jaar kon de B.L.E.U. haar verplichtingen tegenover de internationale organismen aflossen met 0,64 mrd frs, daar waar in 1948 deze schulden met 0,85 mrd frs verhoogden.

De vordering op de E.C.A. ingevolge het praefinancieringssysteem der trekkingsrechten, dat in de B.L.E.U. in voege is, groeide aan met 1,6 mrd frs; tijdens het vorige jaar steeg deze vordering met 0,6 mrd frs.

Tenslotte wordt nog de aandacht getrokken op de verrijking van de goudvoorraad met 3,25 mrd frs, zodat hij op 31 December 1949 30,579 mrd frs beliep en de gouddekking der bankbiljettenomloop op 34,79 pCt bracht.

V. WOUTERS.

EEN STEM UIT HET BEDRIJFSLEVEN.

BENELUX EN DE FISCALE HEFFINGEN.

Een wederwoord aan professor Baudhuin.

Dinsdag 3 October jl. hield de bekende Belgische liberalo-economist Professor Fernand Baudhuin te Amsterdam een redevoering, waarin ernstige critiek werd geuit met betrekking tot de gang van zaken bij het tot stand komen van de economische unie tussen België, Luxemburg en Nederland.

Het ligt niet in mijn bedoeling het gehele betoog van Professor Baudhuin te analyseren, maar wel wens ik enige kanttekeningen te maken bij dat gedeelte van zijn uiteenzetting, waarin de unificatie van de fiscale politiek wordt behandeld.

Ter verduidelijking laat ik eerst een kort résumé volgen van Professor Baudhuin's opvattingen hieromtrent.

Professor Baudhuin is van oordeel, dat men de unificatie te ver heeft willen doordrijven en al doende het hoofddoel heeft opgeofferd aan bijkomstigheden. Van primordiale betekenis acht Professor Baudhuin vrije handel en productie onder een stelsel van vrije concurrentie, te bereiken door een behoorlijke douane-unie (opheffing der invoerrechten), waartoe thans alleen nog maar een overeenkomst over de omzetbelasting nodig is. De belastingen en accijssystemen der partners behoeven niet op korte termijn geünificeerd te worden, omdat unificatie te veel politieke moeilijkheden met zich brengt en bovendien niet werkelijk belangrijk zou zijn.

De hierboven verkondigde opvattingen dienen m.i. niet onweersproken te blijven. Over het algemeen wordt de douane-unie beschouwd als een etappe naar de economische unie (algehele economische eenheid), welke o.a. gekenmerkt wordt door een unificatie van omzetbelasting en accijns, vrij-inwisselbare valuta's (of één valuta), uniforme vestigingswetgeving, etc. Naar mijn mening vormen echter sommige elementen van een economische unie weer onmisbare condities voor de verwezenlijking van een goed functionerende douane-unie en hierbij denk ik o.a. aan een vrij vergaande unificatie in fiscaal opzicht, omdat dit essentieel is voor de concurrentieverhoudingen.

Deze verhoudingen worden bepaald door verschillen in natuurlijke factoren: vruchtbaarheid van de bodem, fysieke en mentale geschiktheid der arbeiders, en verschillen in meer kunstmatige factoren, zoals daar zijn: invoerrechten, productebelasting, sociale lasten, etc. Aan egalisatie van eerstgenoemde factoren door wettelijke maatregelen valt niet te denken; het is juist zaak om binnen het gebied der economische unie van die verschillen in natuurlijke voordelen zoveel mogelijk te profiteren door specialisatie. Dat dit proces voor sommige bedrijfstakken met moeilijkheden gepaard zal gaan is

vrij waarschijnlijk, maar indien men deze nadelen niet wenst te aanvaarden, zal men ook niet kunnen genieten van het specifieke voordeel der unie: efficiënter productie voor een groter afzetgebied. Geheel anders staat het met de kunstmatige factoren: fiscale heffingen, sociale lasten, accijnzen, want deze worden geconstitueerd door de wetgever en kunnen dus door hem worden gewijzigd, welke wijzigingen kunnen bestaan uit egalisatie der hoogte en unificatie van het heffingssysteem der lasten.

Is deze egalisatie en unificatie noodzakelijk? Ik zou deze vraag willen beantwoorden met eer volmondig: ja, zij het dan ook niet in die zin, dat elke individuele heffing in Nederland even hoog moet zijn als in België; wel echter dient de druk der totale lasten op twee overeenkomstige bedrijfstakken nagenoeg gelijk te worden. Kostenverschillen, welke niet resulteren uit een efficiency-voorsprong verdragen zich slecht zowel met een economische als met een douane-unie. Er is dan nl. geen sprake van de juist door de liberale economist Baudhuin zo gewenste vrije concurrentie, als men daaronder tenminste een toestand wil verstaan, waarbij geen partij profiteert van kunstmatige bevoordeling. Belanghebbenden zullen tegen deze toestand steeds sterker gaan opponderen, en terecht. Er bestaan in een bepaald land ook geen provinciale verschillen in de hoogte van omzetbelasting of accijnzen. Men kan deze oppositie niet bagatelliseren door er op te wijzen, dat er sinds 1945 (en definitief sinds 1-1-1948) toch al geen invoerrechten meer aan de Belgisch-Nederlandse grens worden geheven, terwijl de fiscale verschillen zijn blijven voortbestaan. Er was destijds echter nog geen sprake van liberalisatie, die thans ongeveer 90 pCt van het Belgisch-Nederlandse goederenverkeer omvat en bovendien heerste schier overal schaarste. Men zou kunnen opmerken, dat het er voor de producent weinig toe doet, of zijn concurrent hem door natuurlijke of kunstmatige voordelen de baas is. Hiertegenover staat, dat de Regering klachten over efficiënter concurrenten rustig naast zich neer kan en zelfs moet leggen; zij zou dit „euvel” alleen maar kunnen verhelpen door de goederen van de unie-partner toch te gaan belasten en dat is nu eenmaal bij een douane- of economische unie uitgesloten.

Klachten over te grote verschillen in sociale en fiscale lasten kunnen echter minder gemakkelijk worden afgedaan, want de wetgever kan deze factoren beïnvloeden en de ondernemer weet dat. Nu kan men menen, dat de lasten kunnen worden geëgaliseerd door een heffing of een restitutie aan de Belgisch-Nederlandse grens. Als er bijv. op een Belgisch product een accijns rust van f 12 en op het overeenkomstige Nederlandse een van f 20, dan zou bij export naar Nederland een compenserende heffing aan de grens van f 8 moeten plaatsvinden en bij export naar België een compenserende restitutie van f 8.

Professor Baudhuin heeft deze mogelijkheid reeds geopperd in 1947. Een dergelijk systeem zou echter alleen maar mogelijk zijn voor accijnzen en omzetbelasting (voor de laatstgenoemde erkent Professor Baudhuin zelf de noodzaak van een nadere regeling). Maar ook dan nog rijzen er ernstige moeilijkheden. In de eerste plaats zal in het bovenstaande geval een sterke verleiding bestaan tot smokkel naar Nederland om de compenserende heffing te ontgaan. Voorkoming van dit euvel vereist handhaving van uitgebreide douane-controle, waardoor een groot voordeel van de douane-unie verloren gaat. Voorts doen zich grote praktische moeilijkheden voor als de heffings-systemen niet geünificeerd worden. Gesteld bijv., dat België een gestaffeld accijnstarief heeft, waarbij groter bedrijven per eenheid product hoger accijns moeten betalen en Nederland niet. Om nu de hoogte van compenserende heffing of restitutie vast te kunnen stellen moet men eerst het gemiddelde Belgische accijnstarief gaan berekenen, hetgeen de mogelijkheid opent tot allerlei onjuistheden. Zeer vaak zal bij deze methode of de schatkist of de industrie tekort worden gedaan. Bovendien verandert het

werkelijke gemiddelde in de loop van de tijd door het concentratieproces, dat heden ten dage in vele bedrijfstakken plaats grijpt, waardoor het werkelijke gemiddelde niet meer met het wettelijke overeenstemt. Handhaving van afzonderlijke fiscale stelsels naast elkaar laat ook de m.i. ongewenste mogelijkheid voor elke partner open, om op eigen houtje tot wijziging over te gaan, terwijl na unificatie wijziging alleen kan volgen bij overleg en overeenkomst.

Uit bovenstaande bezwaren kan, naar ik meen, geen andere conclusie worden getrokken, dan dat verschillende elementen van de economische unie, zoals fiscale unificatie, voorwaarden zijn voor een goed functioneren van de douane-unie.

Amsterdam.

Drs H. HOELEN.

BOEKBESPREKING.

Geschiedenis van het Nederlandse postwezen 1795—1810, 's-Gravenhage 1950 (Geschiedkundige uitgaven van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie II) door Dr E. A. B. J. ten Brink.

Het jaar 1795 vormt een diepe insnijding, zowel op het terrein der politieke als op dat van de sociale en de economische geschiedenis. Op staatkundig gebied leidde de „gelukkige omwenteling” de overgang in van de gedecentraliseerde Republiek naar de nationale eenheidsstaat. In het standaardwerk over het Nederlandse postwezen van Overvoorde¹⁾ en in de oudere beknoptere samenvatting van Le Jeune²⁾ werd de bedoelde scheidingslijn in acht genomen, door de eindstreep te plaatsen bij het jaar 1795; deze werken beperken zich dus tot de geschiedenis van de gedecentraliseerde posterijen der Republiek, georganiseerd in hoofdzaak door particulieren, stedelijke overheden, en in Holland sinds 1752 door het gewestelijk bestuur.

Bij een gecentraliseerde eenheidsstaat past een gecentraliseerd postwezen, geadmistreerd ten behoeve van 's lands Schatkist. De tijdrovende totstandkoming van deze rijksdienst gedurende de Bataafse Republiek en het koninkrijk Holland wordt door Ten Brink op uiterst gedocumenteerde en tegelijkertijd boeiende wijze geschetst. De auteur werd er voor beloond met de doctorstitel.

De Staatsregeling van 1798, waarin het kader der staatkundige eenheid was vervat, gaf voor het postwezen slechts enkele summere aanwijzingen: de Wetgevende macht zou een algemene organisatie van de posterijen voor het gehele land instellen, terwijl het Uitvoerend Bewind controle zou uitoefenen op het bestuur en op de inkomsten van het bedrijf. De door het Vertegenwoordigend Lichaam benoemde commissie-Verbeek, die met het ontwerpen van de organisatie werd belast, vond dus in het grondwettelijk voorschrift ruime armslag, maar zij was verre van zaakkundig. In zoverre was deze toestand gelukkig te achten, daar de voorzitter Verbeek er door gedwongen werd contact te zoeken met de kleine kring van vakkundigen, die bij uitstek geschikt leek een desbetreffend plan samen te stellen. Deze kleine groep was het college van Burgers Commissarissen der posterijen van Holland, die aan het hoofd stonden van het gewestelijk postwezen.

Na de „zuivering” van 1795 stond dit college onder leiding van Mr J. G. H. Hahn, de bekende Leidse patriot van vóór 1795, een „homme aimable, instruit et enthousiaste de la Révolution”. Hoewel een fel man, wist hij

¹⁾ J. C. Overvoorde, *Geschiedenis van het postwezen in Nederland vóór 1795*, met de voornaamste verbindingen met het buitenland, Leiden 1902.

²⁾ J. C. W. Le Jeune, *Het Brieven-Postwezen in de Republiek der Vereenigde Nederlanden. Eene bijdrage tot de staathuishoudelijke geschiedenis van dat tijdvak*, Utrecht 1851.

steeds één wijs evenwicht te bewaren tussen zijn progressieve beginselen en het belang van de aan hem toevertrouwde posterijen. De schrijver schetst Hahn, de marktleider van ons nationale postwezen, al oefende hij zijn invloed voor een belangrijk deel slechts achter de schermen uit.

Na eindeloos geharrewar in de regeringsinstanties, die de uiteindelijke beslissing hadden, kwam het plan der centrale organisatie eerst tot stand in het Staatsbesluit van 1 Mei 1806, een der laatste belangrijke regeringsbesluiten van de raadpensionaris Schimmelpenninck. De praktische uitvoering van de wet viel dus onder het bewind van koning Lodewijk Napoleon. Daar de vastgestelde Bataafse organisatie aanmerkelijk afweek van het bestaande Franse gecentraliseerde postsysteem, moesten onzerzijds belangrijke concessies aan de koninklijke verlangens gedaan worden, o.a. ten aanzien van het in Frankrijk geliefde eenhoofdig bestuur en van de aldaar eveneens ingeburgerde paardenposterij, een verkeersdienst voor reizigersvervoer met postkoetsen.

In 1811 moest, in het kader van de Inlijving, de gehele, in hoofdzaak Hollands gebleven, postdienst plaats maken voor de Franse organisatie. Het duurde tot 1850 alvorens een nieuwe postwet voor het koninkrijk der Nederlanden tot stand kwam, die de Franse overblijfselen opruimde en de posterijen een definitieve nationale organisatie schonk. Deze geschiedenis van 1810—1850 valt buiten het bestek van het hierboven vermelde werk. De auteur bewerkt thans deze materie als het IVe deel van de genoemde Geschiedkundige uitgaven van het Staatsbedrijf der P.T.T. We kunnen ons daarmee gelukkig prijzen: het werk is in goede handen.

C. WISKERKE.

AANTEKENINGEN.

MOGELIJKHEDEN VAN HET PLOEGENSTELSEL IN NEDERLAND.

De Arbeidsinspectie heeft in de maand December van het vorige jaar een onderzoek ingesteld naar de omvang van de ploegenarbeid in de industrie met het doel, binnen het kader van de industrialisatiepolitiek, de uitbreidingsmogelijkheid van het aantal arbeidsplaatsen na te gaan. Het rapport over dit onderwerp is dezer dagen verschenen ¹⁾.

Naast een hoeveelheid interessant cijfermateriaal bevat het een overzicht van de standpunten van werkgevers en werknemers tegenover dit vraagstuk. Niet alle bedrijfstakken zijn in de enquête betrokken geweest. De gas- en electriciteitsbedrijven, de winning van oer, steenkool en turf, de bouwnijverheid, de diamantindustrie, de kledingindustrie en de reinigingsbedrijven zijn niet onderzocht.

Daar omtrent de omvang van de ploegenarbeid tot nu toe slechts zeer weinig gegevens beschikbaar waren en het in verband met de huidige economische positie van ons land van belang is de mogelijkheden en moeilijkheden aan het werken in ploegen verbonden nader te leren kennen, lijkt het nuttig en gewenst om aan de hand van bovengenoemd rapport de problemen van het ploegenstelsel te bespreken.

Visie van de werkgevers.

Voorop dient te worden gesteld, dat voor de grotere productie, die van een toepassing van het ploegenstelsel meestal het gevolg is, ook de zekerheid van een lonende afzet moet bestaan. Wat overigens de motieven tot invoering betreft, deze zijn vele en van uiteenlopende aard.

In het rapport worden de volgende doeleinden naar voren gebracht, waarbij de technische noodzaak (gas- en electriciteitsbedrijven) buiten beschouwing is gelaten:

- 1e. het voorkómen van knelpunten in het bedrijf, veroorzaakt door het achterblijven van de capaciteit van bepaalde afdelingen;
- 2e. het opvangen van tijdelijke drukte;
- 3e. het scheppen van een tijdelijke expansie om bepaalde machines ten volle te benutten;
- 4e. het verkorten van de leveringstijd;
- 5e. het fabriceren van een nieuw product, waarvan de afzetmogelijkheden nog niet vaststaan en waarvoor de leiding het productie-apparaat dus nog niet wil uitbreiden.

Het is duidelijk, dat de kern van de zaak eigenlijk is, dat toepassing van het ploegenstelsel aanleiding kan geven tot:

- a. versterking van de concurrentiepositie door snellere leveringsmogelijkheden;
- b. grotere productie zonder uitbreiding van de investeringen.

Een instructief voorbeeld hiervan gaf onze Minister van Economische Zaken het vorige jaar in de Tweede Kamer. In de katoenspinnerijen werd in 1938 (gemiddeld) in de gehele bedrijfstak in ongeveer 1,3 ploeg gewerkt en in 1948 in nog slechts 1,1 ploeg. Herstel van de vóóroorlogse toestand zou hier een productiestijging van 17 pCt mogelijk maken, zonder vergroting van de investeringen.

- c. verlaging van de kostprijs.

Dit zal vooral het geval zijn bij een kapitaalintensief bedrijf, waar het aandeel van de vaste kosten relatief groot is. Wel zal het machinepark, door het intensievere gebruik, dat er van wordt gemaakt, aan een grotere slijtage onderhevig zijn. Evenwel mag niet worden vergeten, dat niet de technische levensduur, maar de economische levensduur in deze beslissend is en dat de laatste door de snelle ontwikkeling op het gebied van de techniek, over het algemeen veel korter is.

Nadat de motieven, die vóór een ploegenstelsel pleiten, zijn behandeld, zullen thans enkele moeilijkheden worden opgesomd, waarop, zoals van werkgeverszijde werd opgemerkt, het invoeren van ploegenarbeid kan afstuiten.

In de eerste plaats kan het gebrek aan toezichhoudend personeel worden genoemd. Is de functie van dit personeel bij normale werktijden belangrijk, in een ploegenstelsel treedt dit nog meer op de voorgrond, daar men in dat geval grotendeels op zichzelf is aangewezen. Voorts het tekort aan geschikte arbeiders, vervoersproblemen, spertijdbepalingen, wettelijke bepalingen, bijv. de Hinderwet. Ook de aard van het werk leent zich er niet altijd toe, bijv. karweiwerk, terwijl het overnemen van elkaars werk niet in alle gevallen mogelijk is, bijv. precisie-arbeid. Gewezen moet verder worden op het feit, dat het uit een oogpunt van goed personeelsbeleid alleen dan verantwoord is tot het werken in ploegen over te gaan, wanneer dit lange tijd achtereen zal worden gehandhaafd. Tenslotte kan worden gezegd, dat vele werkgevers het invoeren van ploegenarbeid, gezien van de sociale zijde van het vraagstuk, als een noodzakelijk kwaad beschouwen.

Visie van de werknemers.

Uit het rapport blijkt, dat van arbeiderszijde geen groot enthousiasme voor het ploegenstelsel aan de dag werd gelegd.

De bezwaren zijn voornamelijk van sociale en geestelijke aard en verschillen naar gelang van leeftijd, geslacht en levensomstandigheden. Zij kunnen globaal in de volgende vier punten worden samengevat:

- 1e. de onregelmatige levenswijze. Dit geldt niet alleen voor de arbeider zelf, maar ook voor zijn gezin. Door die onregelmatigheid zal hij minder of in het geheel niet in de gelegenheid zijn om aan het sociale en culturele leven deel te nemen, daar dit hoofdzakelijk in de avonduren plaatsvindt;
- 2e. het vermoeiende werken in de nachtploeg, waarbij bovendien het deelnemen aan de gewone maaltijden moei-

¹⁾ Onderzocht naar de omvang van de ploegenarbeid in de industrie, ingesteld door de Arbeidsinspectie in de maand December 1949. Staatsdrukkerij en Uitgeversbedrijf, 's-Gravenhage 1950.

lijk of onmogelijk wordt. Niet iedereen zal dit leven met steeds wisselende werk-, rust- en etenstijden kunnen volhouden. Niet alleen van de lichamelijke; maar ook van de geestelijke gesteldheid wordt veel geëist;

3e. het gezinsleven wordt duurder, omdat de maaltijden niet tegelijk kunnen worden klaargemaakt en meer uitgaven voor brandstof en verlichting nodig zijn. Weliswaar geniet een ploegenarbeider meestal een toeslag van 5 à 10 pCt op het uurloon, maar dat weegt niet op tegen de extra-kosten;

4e. het transportvraagstuk. Vaak bestaat er geen behoorlijke reisgelegenheid, waardoor men nog langer van huis is.

Opmerkelijk is, dat de bezwaren bij arbeiders, die reeds lang in ploegen werken, minder groot zijn dan van arbeiders, die volgens de normale uren opkomen en afgaan. De eerste categorie kijkt namelijk, gewend als zij is aan dit systeem, meer naar de voordelen²⁾. Het resultaat is dan ook, dat velen van hen afschaffing van bestaande ploegenstelsels als een ongewenste loonsverlaging zouden beschouwen. Overigens staat wel vast, dat, hoewel algehele opheffing van de genoemde bezwaren onmogelijk is, toch verschillende ervan door het treffen van bijzondere maatregelen zijn te ondervangen. Hierbij dient vooral te worden gedacht aan: een goede keuze van indeling der werktijden, rekening houdend met het gezinsleven; opheffing van de transportmoeilijkheden; het verstrekken van maaltijden in de onderneming; het in het oog houden van de belangen van mensen, die een cursus volgen bij het samenstellen van de ploegen:

Een volkomen afwijzend standpunt ten aanzien van het ploegenstelsel werd door de werknemers niet ingenomen. Doordrongen van de ernstige economische moeilijkheden, waarmede ons volk te kampen heeft, bleek de bereidheid aanwezig tot het verrichten van arbeid in ploegen, indien dit de meest juiste oplossing voor de problemen zou bieden.

Omvang van het werken in ploegen³⁾.

Ruim 10 pCt van de industrie-arbeiders in de onderzochte bedrijfstakken is in ploegenstelsels werkzaam; in ongeveer 16.000 bedrijven met circa 690.000 arbeiders werd in December 1949 door circa 70.000 arbeiders in ploegen gewerkt. Teneinde te voorkomen, dat uit deze cijfers verkeerde conclusies worden getrokken moet hierbij worden opgemerkt, dat in de meeste ondernemingen slechts een klein deel van de arbeiders in ploegen werkte, bijv. in een bepaalde afdeling, zodat daar het stelsel niet algemeen was ingevoerd. Slechts in ruim 70 bedrijven met ruim 5.000 arbeiders werd nagenoeg door het gehele personeel het gehele jaar in ploegen gewerkt.

Vastgesteld kan dus worden, dat het ploegenstelsel, als stelsel in het door de Arbeidsinspectie geënquêteerde deel van de Nederlandse industrie een zeer ondergeschikte rol heeft gespeeld en zich heeft beperkt tot die delen van het individuele bedrijf, waar het uit technische en organisatorische overwegingen noodzakelijk en gewenst was.

Hiermede wordt tevens aangegeven, dat de stelling, dat invoering van het ploegenstelsel zonder nieuwe investeringen moet leiden tot grotere productie, zonder meer niet juist is, maar dat dit afhangt van het al dan niet aanwezig zijn van knelpunten in het bedrijf.

Het volgende overzicht geeft een beeld van de verdeling van de toepassing van het ploegenstelsel over de verschillende onderzochte bedrijfstakken.

²⁾ Ziet de Arbeidsinspectie hier niet over het hoofd, dat die bedrijven, waarin het ploegenstelsel reeds bestaat, juist die arbeiders hebben aangetrokken, die relatief de minste bezwaren hadden tegen dit systeem?

³⁾ Zie ook: „Het werken in ploegen” door A. J. van Bavel in „E.-S.B.” van 16 November 1949.

Bedrijfsgroep	Aantal inrichtingen	Aantal arbeiders	Aantal arbeiders in ploegen	b is pCt van a
		a	b	
1. Graanmalerijen en meelfabrieken	204	3.865	1.017	26,3
2. Papierindustrie	546	24.943	5.775	23,2
3. Vlasindustrie	122	2.055	432	21,0
4. Chemische industrie	707	33.256	6.731	20,2
5. Textielindustrie	779	107.875	20.301	18,8
6. Koek, beschuit, biscuit enz.	116	6.774	1.261	18,7
7. Overige voedings- en genotmiddelenindustrie	1.869	57.042	6.460	11,3
8. Aardewerk, glas, kalk enz.	962	41.781	3.699	8,9
9. Zuivelindustrie	602	16.377	1.428	8,7
10. Metaalindustrie	5.683	271.412	18.720	6,9
11. Leder, wasdoek, caoutchouc	983	33.175	2.198	6,6
12. Boek- en steendrukkerijen	925	24.557	1.066	4,3
13. Hout-, kurk- en strobewerking	2.554	50.901	1.098	2,2
14. Tabak, sigaren, cigarettten	230	16.966	48	0,3
Totaal	16.282	690.979	70.234	10,2

In de textielindustrie werken van de ongeveer 100.000 arbeiders er ongeveer 20.000 in ploegen; in de metaalnijverheid ca 19.000 op de 270.000. Verhoging van die aantallen in deze kapitaalintensieve industrieën is zeker mogelijk, vooral in de metaalindustrie. Uitbreiding van het werken in ploegen in deze laatste industrie tot 15 pCt zou reeds arbeidsgelegenheid voor ongeveer 11.000 man scheppen, voor zover althans uitsluitend de overgang van 1 ploeg op 2 ploegen plaatsvindt.

Het vraagstuk van de werkgelegenheid als criterium nemend, concludeert het rapport, dat, wanneer het aantal arbeiders in ploegen met 50 pCt vergroot zou kunnen worden, dus van 10,2 pCt op 15 pCt zou kunnen worden gebracht, er circa 20.000 nieuwe arbeidsplaatsen open zouden komen.

Ploegenstelsel en productievergroting.

Het probleem van de werkgelegenheid, dat enkele maanden geleden nog uitermate actueel was, is door de oorlog in Korea, met alle gevolgen van dien, enigszins op de achtergrond gedrongen. Belangrijker is thans, dat we door het slechter worden van de ruilvoet ten opzichte van andere landen en door het feit, dat de defensie meer middelen vraagt, in een positie zijn komen te verkeren, waarin het welvaartspeel van ons volk nu en in de toekomst slechts behouden kan blijven door vergroting van de productie.

Ons bedrijfsleven is echter op het ogenblik nagenoeg volledig bezet en de vereiste productievergroting kan derhalve op redelijke termijn voornamelijk verkregen worden door:

- invoering van een langere werktijd;
- vergroting van de efficiency in de bedrijven, dus verhoging van de productiviteit;
- door intensiever gebruik van het bestaande productieapparaat, dus door ruimere toepassing van het ploegenstelsel.

De eerste twee methoden vallen thans buiten het te behandelen onderwerp. Wat het laatste middel betreft, zouden wij tenslotte nog willen opmerken, dat er, naast bedrijfs-economische voordelen, op het ogenblik zeer zeker een sociaal-economische noodzaak tot uitbreiding van dit stelsel bestaat. Daarbij zal er voor gezorgd moeten worden, dat de sociale en geestelijke nadelen, die aan dit systeem inhaerent zijn, zoveel mogelijk worden gecompenseerd. Uit het rapport van de Arbeidsinspectie is overigens duidelijk gebleken, dat de mogelijkheden op het gebied van ploegenarbeid niet mogen worden overschat. De woningnood en de aanwezige hoeveelheid geschikte arbeidskrachten zijn belangrijke knelpunten. Uitbreiding van dit stelsel zal alléén zeker geen oplossing van het vraagstuk van de productievermeerdering kunnen bieden.

**HET ACHTSTE VERSLAG VAN DE NEDERLANDSE REGERING
BETREFFENDE DE WERKING VAN HET E.R.P.**

Het achtste „Progress Report” van de Nederlandse Regering, gedateerd 1 September 1950, behandelt de periode April tot en met Juni 1950. Terwille van de actualiteit is echter een aantal belangrijke gebeurtenissen vermeld, die na de beëindiging der verslagperiode hebben plaatsgevonden. Zo vindt in het hoofdstuk, de gebeurtenissen en maatregelen met betrekking tot het E.R.P. betreffende, de Europese Betalings Unie, waaraan een overzicht van het intra-Europese handels- en betalings-verkeer sedert 1945 vooraf gaat, een zeer uitvoerige behandeling,

Voorts worden in hetzelfde hoofdstuk o.a. de liberalisatie van de inter-Europese handel, het zgn. Plan Stikker en de gevolgen van de recente ontwikkeling van de internationale politiek besproken. Wat dit laatste betreft, merkt het verslag op, dat vooralsnog niet valt te zeggen, welke invloed de nieuwe economische ontwikkeling in de Verenigde Staten, als gevolg van de gebeurtenissen in Korea, op het Europese dollartekort zal uitoefenen. Enerzijds is een toeneming van de Europese uitvoer naar de Verenigde Staten te verwachten, anderzijds is het waarschijnlijk, dat de invoer uit de Verenigde Staten duurder zal worden. Welke factoren het zwaarst zullen wegen, moet nog worden afgewacht. De gebeurtenissen in Korea hebben ten aanzien van het E.R.P. problemen doen rijzen, die niet op korte termijn zijn op te lossen. Hoewel de appropriatie voor 1950/51 inmiddels is vastgesteld, zijn in de toekomst ingrijpende beslissingen te verwachten, die de gehele E.R.P.- structuur zullen beïnvloeden en de militaire belangen op de voorgrond zullen plaatsen.

Blijkens hoofdstuk II heeft Nederland sedert het in werking treden van het E.R.P. tot en met ultimo Juni 1950 een totaal bedrag aan directe hulp ontvangen van \$ 765,1 mln, waarvan \$ 133,5 mln in de vorm van leningen en \$ 631,6 mln in de vorm van schenkingen. De gerealiseerde invoer beliep per ultimo Juni jl. \$ 593,8 mln.

Aangezien de verslagperiode een Amerikaans fiscaal jaar afsluit, bevat hoofdstuk IV, naast het gebruikelijke overzicht van de economische ontwikkeling in ons land gedurende het betreffende kwartaal, een vergelijking tussen het destijds voor 1949/50 opgestelde programma en de realisering daarvan.

Bij deze vergelijking valt in de eerste plaats op, dat zowel de invoer als de uitvoer bij het programma ten achter is gebleven; de eerste met f 425 mln, de laatste met f 500 mln. Uitgedrukt in procenten, werd het invoerprogramma voor 93,7 pCt en het uitvoerprogramma voor 89,8 pCt gerealiseerd; in 1948/49 bedroegen de betreffende percentages resp. 97,2 en 97,3. Het percentage van de invoer, dat door de uitvoer werd gedekt, beliep 69 en bleef derhalve eveneens beneden de raming, die ongeveer 72 pCt bedroeg. Het is, aldus het verslag, mogelijk, dat overschatting van de gevolgen van de liberalisering van het handelsverkeer, wat betreft de invloed op de export, tot het ontstaan van de geconstateerde verschillen tussen programma en realisering heeft bijgedragen. Er zij echter op gewezen, dat de gegevens, om een betere vergelijking tussen programmacijfers en de aan het C.B.S. ontleende realiseringcijfers mogelijk te maken, moesten worden gecorrigeerd en dat een exacte correctie niet mogelijk was, zodat bij de beoordeling der cijfers met een element van onzekerheid moet worden rekening gehouden.

Onderstaande tabellen geven de realiseringcijfers voor de bruto-investeringen en de consumptieve uitgaven. Zoals daaruit blijkt voldeed de realisering van het totale investeringsvolume vrijwel aan de verwachtingen, doch ten aanzien van de verdeling over de diverse bedrijfstakken, deden zich grote afwijkingen voor. Zo bleef de realisering in de industrie beneden het programma, terwijl bij de woningen en particuliere gebouwen sprake was van een

aanzienlijke overschrijding, een, met het oog op de woningnood, verheugend verschijnsel. Het consumptie-programma is over het geheel genomen niet ten volle gerealiseerd, hetgeen in het bijzonder geldt t.a.v. de voedings- en genotmiddelen.

Programma en realisering der bruto-investeringen.

(excl. Overheid en voorraadvorming, indexcijfers, 1948 = 100).

	Programma	Realisering
Industrie	144	125
Landbouw	100	100
Verkeer	107	115
Handel en overige diensten	145	145
Woningen en part. gebouwen ..	112	145
Totaal	123	125

Programma en realisering der consumptieve uitgaven.

(indexcijfers gecorrigeerd voor prijsverschillen, 1947 = 100).

	Programma	Realisering
<i>Consumptieve uitgaven, gecorrigeerd voor prijsverschillen:</i>		
Voedings- en genotmiddelen ..	102	98
Duurzame consumptiegoederen ..	121	117
Overige	102	103
Totaal	106	105
<i>Consumptieve uitgaven per hoofd der bevolking, gecorrigeerd voor prijsverschillen:</i>		
Voedings- en genotmiddelen ..	98	94
Duurzame consumptiegoederen ..	116	112
Overige	98	99
Totaal	102	101

Over het algemeen kan worden gezegd, dat het programma voor het fiscale jaar 1949/50 in grote trekken werd gerealiseerd. Slechts bij de in- en uitvoer en bij de verdeling der investeringen over de diverse bedrijfstakken kwamen belangrijke afwijkingen voor. Hierbij dient men te bedenken, dat een aantal posten, zoals bijv. de voorraadvorming, niet in de vergelijking werd betrokken. Juist de voorraadvorming is een belangrijk punt en hoewel geen exacte gegevens bekend zijn, mag worden aangenomen, dat de voorraden gedurende de eerste helft van 1950 aanzienlijk, en sterker dan kon worden voorzien, zijn toegenomen.

In het overzicht van de economische ontwikkeling in Nederland wordt allereerst aandacht gevraagd voor de ontwikkeling van onze buitenlandse handel. Vergeleken met het eerste kwartaal van 1950 stegen het volume en de waarde van de invoer met resp. 12 en 17 pCt, de overeenkomstige cijfers voor de uitvoer met resp. 8 en 6 pCt. Ten opzichte van het tweede kwartaal 1949 bedroeg de toeneming van de invoer naar volume en naar gewicht resp. 39 en 53 pCt, die van de uitvoer resp. 38 en 40 pCt. Het percentage van de invoer, dat door uitvoer werd gedekt, daalde van 65 in het eerste kwartaal 1950 tot 59 in de verslagperiode. Voor de achtereenvolgende kwartalen van 1949 beliep het resp. 63, 64, 74 en 84.

Het kan, aldus het verslag, niet worden ontkend, dat het stijgen van het invoersaldo met het oog op 's lands deviezenpositie een zorgelijk punt blijft vormen. Zeker is, dat de liberalisatie van het handelsverkeer op deze ontwikkeling haar invloed heeft uitgeoefend, al is het moeilijk vast te stellen, welke aandeel van het importsaldo aan die invloed moet worden toegeschreven. Het staat immers vast, dat ook de prijsontwikkeling, die tot achteruitgang van de ruilvoet heeft geleid, een rol heeft gespeeld. In de verslagperiode deed zich nl. het merkwaardige verschijnsel voor, dat de sedert de devaluatie waar te nemen stijgende tendentie in de prijsindexcijfers zich t.a.v. de invoer voortzette, maar bij de uitvoer in een daling overging. Dit betekende, dat onze ruilvoet, die zich na de achteruitgang als gevolg van de devaluatie in de eerste twee maanden van 1950 vrijwel geheel had hersteld, in de verslag-

periode weer achteruitgang. In Juni jl. bedroeg deze achteruitgang t.o.v. Januari 1950 ca 14 pCt.

Het indexcijfer van de industriële productie — basis 1938 = 100 — bedroeg in de verslagperiode 137, tegen 132 in het eerste kwartaal 1950 en resp. 121, 125, 123 en 137 in de achtereenvolgende kwartalen van het voorafgaande jaar, waaruit blijkt, dat het volume der industriële productie, na de daling in het begin van dit jaar, zich krachtig herstelde. Ook de woningbouw gaat gestadig vooruit. Het aantal gedurende de verslagperiode voltooide woningen bedroeg 11.065 tegen 10.498 in het eerste kwartaal 1950. In de verkeer- en vervoerssector trekt vooral de toeneming van de zeevaart de aandacht; met een indexcijfer van 93 (1938 = 100) in Juni 1950 voor de inhoud der binnengekomen en uitgegane schepen, werd het vooroorlogs peil voor het eerst na de oorlog benaderd. De totale tonnage van de Nederlandse koopvaardijvloot steeg in de verslagperiode tot 3.017.655 BRT per ultimo Juni 1950, tegen 2.946.179 BRT op 1 Januari van dit jaar. De leeftijdsopbouw van de koopvaardijvloot is echter nog steeds niet bevredigend; op 1 Januari 1950 was bijna $\frac{1}{2}$ gedeelte van de gehele vloot ouder dan 20 jaar. Aan de vernieuwing van de vloot wordt evenwel energiek gewerkt, hetgeen moge blijken uit het feit, dat het aantal schepen in aanbouw is gestegen van 85 aan het begin van 1950 tot 101 per 30 Juni jl. Het verkeer blijft zich, met uitzondering van de binnenlandse vaart, gestadig uitbreiden.

Het totale monetaire beeld van Nederland onderging gedurende de verslagperiode geen ingrijpende veranderingen. Voor zover van een algemene richting kan worden gesproken, kan, aldus het verslag, wellicht worden gezegd, dat de vermindering van de geldruimte, die in het vorige verslag reeds tot uiting kwam, zich voortzette.

De consumptieve uitgaven per hoofd der bevolking, gecorrigeerd voor prijsverschillen, blijven een dalende tendentie vertonen. Gedurende de eerste helft van 1950 bedroeg de vermindering t.o.v. de overeenkomstige periode van 1949 ca 4 pCt en t.o.v. de overeenkomstige periode van 1948 ca 8 pCt. De aan consumptie bestede geldelijke uitgaven van de Nederlandse bevolking als geheel namen daarentegen in de verslagperiode toe.

De sedert de devaluatie waargenomen stijging der groot-handelsprijzen zette zich in Mei en Juni voort. Het is moeilijk verdedigbaar in deze ontwikkeling nog steeds in hoofdzaak een nawerking der devaluatie te zien. Eerder mag worden aangenomen, dat andere factoren, zoals seizoeninvloeden, die tot prijsstijging in de voedings-middelensector hebben geleid, een belangrijke rol hebben gespeeld.

De arbeidsmarkt vertoont, ondanks het feit, dat het aantal werklozen iets hoger is dan een jaar geleden, een betrekkelijk gunstig beeld. Een aanwijzing voor het betrekkelijk grote opnemingsvermogen van deze markt vormt o.a. het feit, dat de gedemobiliseerden over het algemeen vlot een werkkring vinden.

De economische ontwikkeling gedurende het tweede kwartaal van dit jaar is, zoals het verslag opmerkt, moeilijk in enkele „highlights” samen te vatten. De verslagperiode vertoont weinig uitgesproken kenmerken; slechts de achteruitgang van onze ruilvoet is een opvallend verschijnsel. De toeneming van het handelsbalanstekort moet voor een groot deel daaraan worden toegeschreven, waarbij nog komt, dat dit tekort reeds in het eerste kwartaal onder invloed van de liberalisatie abnormaal groot was. Voorts is aannemelijk, dat de toeneming van het invoersaldo gaandeweg tot vermindering van de koopkracht heeft geleid. Evenzeer ligt het voor de hand, de uit de toeneming van het importsaldo en de industriële productie enerzijds, en een hiermede niet gelijke tred houdende consumptie anderzijds, af te leiden, dat een aanzienlijke voorraadvorming heeft plaats gevonden.

INTERNATIONALE NOTITIES.

LANCASHIRE EN DE KATOENSCHAARSTE.

De katoenindustrie van Lancashire, die het tekort aan arbeidskrachten enigszins heeft overwonnen, ziet zich, aldus de „Neue Zürcher Zeitung” van 27 October jl., plotseling voor nieuwe moeilijkheden gesteld. De „Raw Cotton Commission” heeft deze industrietak nl. medegedeeld, dat de levering van Amerikaanse katoen tot na de oogst in het najaar van 1951 in belangrijke mate moet worden beperkt. Momenteel verwerken de katoenspinnerijen in Lancashire ca 14.000 balen van 500 lbs Amerikaanse katoen per week. Tot eind Juli 1951 moet dit verbruik worden beperkt tot 9.800 balen en voor Augustus en September 1951 verwacht men een verdere beperking tot op 7.000 balen per week. Daarna hangt alles af van de Amerikaanse katoenoogst en de Amerikaanse katoen-uitvoerpolitiek.

De voorraadpositie van de „Raw Cotton Commission” is evenmin gunstig. In Juli 1949 heeft de Britse Regering om dollars te besparen de invoer van Amerikaanse katoen aan restricties onderworpen. Hoewel dit besluit in de praktijk tamelijk soepel werd toegepast, zijn de Engelse voorraden van Amerikaanse katoen sedert het einde van de oorlog aan nauwe grenzen gebonden. Momenteel zou Engeland zich, ten gevolge van de verbetering der dollarpositie, een toeneming der voorraden kunnen permitteren, maar zowel door de slechte Amerikaanse oogst — dit jaar minder dan 10 mln balen tegen meer dan 16 mln in 1949 — als door de Amerikaanse exportrestricties is dit bij voorbaat uitgesloten. Integendeel, de „Raw Cotton Commission” moet bijna de gehele voorraad gebruiken om levering op het bovengenoemde, reeds sterk verlaagde, niveau mogelijk te maken.

In het op 31 Juli 1950 geëindigde seizoen heeft Engeland 585.000 balen katoen uit Amerika betrokken; in het nieuwe seizoen zal Engeland slechts 357.000 balen kunnen verkrijgen. Weliswaar menen de „Raw Cotton Commission” en de „Cotton Board”, dat zij voldoende voorraden andere katoensoorten ter compensatie kunnen verkrijgen — er zijn reeds belangrijke contracten met andere landen afgesloten —, maar kwalitatief zal deze „surrogaat”-katoen stellig veel te wensen overlaten. Voor Lancashire is hier bovendien nog het nadeel aan verbonden, dat de machines in de meeste spinnerijen op de gelijkmatige Amerikaanse vezels zijn ingesteld.

Uiteraard heeft de concentratie van Britse aankopen op niet-Amerikaanse markten haar invloed op de prijzen uitgeoefend; ruwe katoen is in Engeland momenteel duurder dan ooit te voren en de prijzen stijgen nog steeds. Nadat aanvankelijk de prijsstijging vnl. was beperkt tot Amerikaanse katoen, is gedurende de laatste tijd ook de Egyptische katoen in prijs gestegen. Enerzijds weerspiegelt zich in deze ontwikkeling de Amerikaanse restrictiepolitiek, waardoor de concurrentie van de kopers op de Egyptische markt is verscherpt, anderzijds echter doet ook het besluit van de Egyptische Regering, om, met het oog op de gespannen internationale toestand, meer graan ten koste van katoen te gaan verbouwen, zijn invloed gevoelen. Het feit, dat de katoenoogst dit jaar relatief veel beter was dan in de andere productiegebieden, wordt door deze factoren volledig gecentraliseerd.

Zoals vanzelf spreekt vormen de moeilijkheden van Lancashire slechts het spiegelbeeld van de wereldkatoensituatie. Volgens schattingen zal de wereldkatoenoogst in het seizoen 1950/51 slechts 26,65 mln balen bedragen, tegen 31,05 mln in het vorige seizoen. Het wereldverbruik, dat in het vorige seizoen 1,3 mln balen minder dan de productie bedroeg, zal wellicht in 1950/51 de oogst met 3 à 4 mln balen overschrijden. Het laat zich aanzien, dat de wereldvoorraad, die op 1 Augustus jl. 16,2 mln balen bedroeg, aan het einde van dit seizoen tot minder dan 13 mln zal dalen. Dit zou overeenkomen met een wereld-

verbruik van slechts ongeveer vier maanden en tot grote moeilijkheden in de voorziening kunnen leiden. Het recente besluit van de Amerikaanse Regering om alle restricties op de katoenverbouw voor de komende oogst op te heffen, is derhalve dringend nodig. De oogst hangt echter niet alleen af van het behoud van de aeraal, maar ook van de weersomstandigheden. Indien deze laatste in de komende twaalf maanden niet zeer gunstig zijn, dan zal de wereldkatoensituatie in 1951/52 nog critischer worden dan zij nu al is, zegt genoemd blad.

POOLSE PLANNEN.

Toen de leiders van het nieuwe Polen in Juli jl. hun zes-jarenplan bekend maakten, noemden zij het een model van een stoutmoedig en vindingrijk plan. Het plan gaat nl. veel verder dan de vroeger ontworpen plannen, die, naar de Poolse Minister van Handel en Industrie verklaarde, veel te voorzichtig waren geweest.

Het nieuwe plan behelst o.a. opvoering der industriële productie; in 1955 moet zij meer dan 50 pCt boven die van 1949 liggen. Evenals in Rusland is Polen van plan de nieuwe industrieën over het gehele grondgebied te verspreiden; ongeveer $\frac{4}{5}$ van alle volgens het nieuwe plan ontworpen industrieën zal nl. worden gevestigd buiten de traditionele industriegebieden Silezië en Lodz. De ijzermelterijen zullen in 1955 een productie moeten hebben bereikt van 4,6 mln ton. In vergelijking tot de Russische en de Engelse productie — om maar niet te spreken van de Amerikaanse — is dit niet veel, maar voor Polen betekent het een driemaal zo hoge productie als in 1938. De productie van harde steenkool zal volgens de plannen in 1955 100 mln ton moeten halen, terwijl Polen er in verband met de stijgende voortbrenging van grondstoffen naar streeft meer gecompliceerde machines te gaan voortbrengen. Dit laatste betekent, dat er naast de algemene behoefte aan arbeiders voor de industrie, een grote behoefte aan technisch geschoold personeel bestaat.

De stimulans voor dit ambitieuze plan komt, aldus „The Times” van 17 dezer, kennelijk uit Rusland, aangezien de Minister van Handel en Industrie verklaarde: „wij zijn vertrouwd geworden met de Bolsjewistische planningmethoden, die beproefd en getest zijn gedurende de zegerierende socialistische opbouw in Rusland”. En nu ziet het er, zo zegt genoemd blad, naar uit, dat de Poolse Regering nog andere Russische methoden zal moeten gaan toepassen, wil het plan worden verwezenlijkt. Volgens de laatste berichten uit Warschau ondervindt het plan nl. grote moeilijkheden, doordat de industrie 2 miljoen arbeiders tekort komt. Op het platteland zijn arbeidskrachten genoeg beschikbaar, maar slechts weinig mensen schijnen er voor te voelen naar de fabrieken te gaan. Radio-Warschau becritiseerde de lokale raden en de communistische partij, omdat zij de plattelandarbeiders niet hebben overgehaald naar de steden te trekken, hoewel Radio-Warschau moest toegeven, dat de huisvestingsmogelijkheden in vele plaatsen onvoldoende zijn.

Al met al staat of valt het plan dus met de maatregelen, die in de landbouwsector worden genomen. De behoefte aan arbeiders in de industrie en de behoefte aan meer voedsel voor de grotere industriële bevolking dwingen de Poolse Regering te streven naar grotere efficiency in de landbouw, „and it finds the answer in a greater measure of cooperative organization”, zegt „The Times”. De Minister van Handel en Industrie heeft als steeds verklaard, dat de aansluiting van de boeren bij de coöperatieve boerenbedrijven vrijwillig is, maar in zijn laatste rede legde hij meer de nadruk op de noodzakelijkheid van deze aansluiting. Het is daarom wel zeker, dat de campagne om de boeren over te halen zich bij de coöperatieve bedrijven — er zijn er momenteel ongeveer duizend — aan te sluiten zal worden geïntensiveerd. „The plan as a whole leaves

no room for doubt that discipline will be tightened both in industry and agriculture; more work will be demanded from the Polish people”, aldus genoemd blad.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt.

De geldmarkt stond gedurende de verslagweek in het teken van de traditionele ultimokrapte. Reeds per Maandag 23 October waren de saldi van de banken bij de circulatiebank met f 30 mln tot f 51 mln gedaald en de voorschotten in rekening courant tot f 59 mln gestegen. In het verder verloop van de week waren de discontohandelaars genoopt een verder beroep te doen op De Nederlandsche Bank.

De callgeldrente werd van het minimum van $\frac{3}{4}$ pCt, dat t/m 24 October gold, in een vrij snel tempo verhoogd, nl. tot 1 pCt op 25 October en tot het maximum van $1\frac{1}{2}$ pCt op Vrijdag 27 October.

Ook de marktdisconto's weerspiegelden de verkrapting. Verschillende termijnen werden tegen het einde van de week zelfs op $1\frac{1}{2}$ pCt aangeboden, nl. April, Mei, Juni, Augustus en September, terwijl het aanbod slechts met moeite plaatsing vond.

Het behoeft weinig betoog, dat de afrekening van de Europese Betalings Unie, die op 30 September jl. plaatsvond, en waarvan gedurende de verslagweek de boekingen plaatsvonden, als zodanig geen effect op de geldcirculatie en de geldmarkt heeft. Voor circulatie en geldmarkt immers spelen op devicengebied alleen de voortdurend plaatsvindende aan- en verkopen door de banken bij De Nederlandsche Bank een rol, terwijl de methode, waarop onze circulatiebank op haar beurt afrekenet met buitenlandse circulatiebanken en thans ook met de E.P.U. in dit opzicht niet ter zake doet.

De kapitaalmarkt.

Het koersniveau op de aandelenmarkt vertoonde ook gedurende de afgelopen week slechts weinig verandering. De wijziging bleef beperkt tot een lichte koersstijging over de gehele linie, waaraan politieke factoren vermoedelijk niet geheel vreemd waren.

Uit de discussies in de Tweede Kamer over de verlaging van het tarief der inkomstenbelasting, die gedurende de verslagweek plaatsvonden, en waarbij zelfs het woord kabinetcrisis werd vernomen, treden enkele punten naar voren, die — zodra een beslissing zal zijn gevallen — wel eens van grote betekenis zouden kunnen zijn voor de toekomstige ontwikkeling van het koersniveau ter beurze.

In de eerste plaats is wel duidelijk geworden, dat de Minister van Financiën met hand en tand het behoud van het monetaire evenwicht verdedigt. In zoverre hij hierin slaagt behoeft herbewapening voor ons land dus niet synoniem te zijn met inflatie. De inflatoire werkingen op de kapitaalmarkt: stijgende winsten voor de ondernemingen, ruimer middelen bij het publiek en dientengevolge een tendentie tot koersstijging, zouden in dat geval dus niet te verwachten zijn.

Een tweede conclusie is, dat een vermindering van de fiscale druk op de n.v.'s binnen afzienbare tijd evenmin te verwachten is als bij de onder de inkomstenbelasting vallende particulieren.

In de derde plaats kante de Minister zich tegen een belastingverlaging, waarvan vooral ongehuwden en gehuwden zonder (of met meerderjarige) kinderen zouden profiteren. Daar het hier juist die categorieën betreft, die nog wel enigermate tot sparen in staat zouden kunnen zijn, betekent dit, dat ook hier weer een fiscale maatregel, die het sparen zou kunnen stimuleren, achterwege blijft.

De kansen op langere termijn van een aanmerkelijke koersstijging uit hoofde van de binnenlandse situatie

hier te lande mogen bij handhaving van de huidige financiële politiek op grond van het bovenstaande niet al te groot worden geacht.

	20 Oct. 1950	27 Oct. 1950
Aand. indexcijfers		
Algemeen	155,1	156,5
Industrie	220,3	222,7
Scheepvaart	163,9	164,9
Banken	126,3	127,0
Indon. aandelen	55,6	56,0
Aandelen		
A. K. U.	175 $\frac{3}{4}$	177
Philips	231	231
Unilever	223	223 $\frac{1}{2}$
H.A.L.	175	174 $\frac{1}{4}$
Amsterdam Rubber	128	131 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	118 $\frac{1}{2}$	120 $\frac{1}{2}$
Kon. Petroleum	292 $\frac{1}{2}$	292
Staatsobligaties		
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	79 $\frac{3}{4}$	79 $\frac{5}{8}$
3—3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	97 $\frac{1}{2}$	97 $\frac{7}{16}$
3 pCt Invest. certif.	97 $\frac{3}{16}$	97 $\frac{3}{16}$
3 pCt Dollarlening	95 $\frac{7}{8}$	96 $\frac{3}{16}$

J. C. B.

STATISTIEKEN.

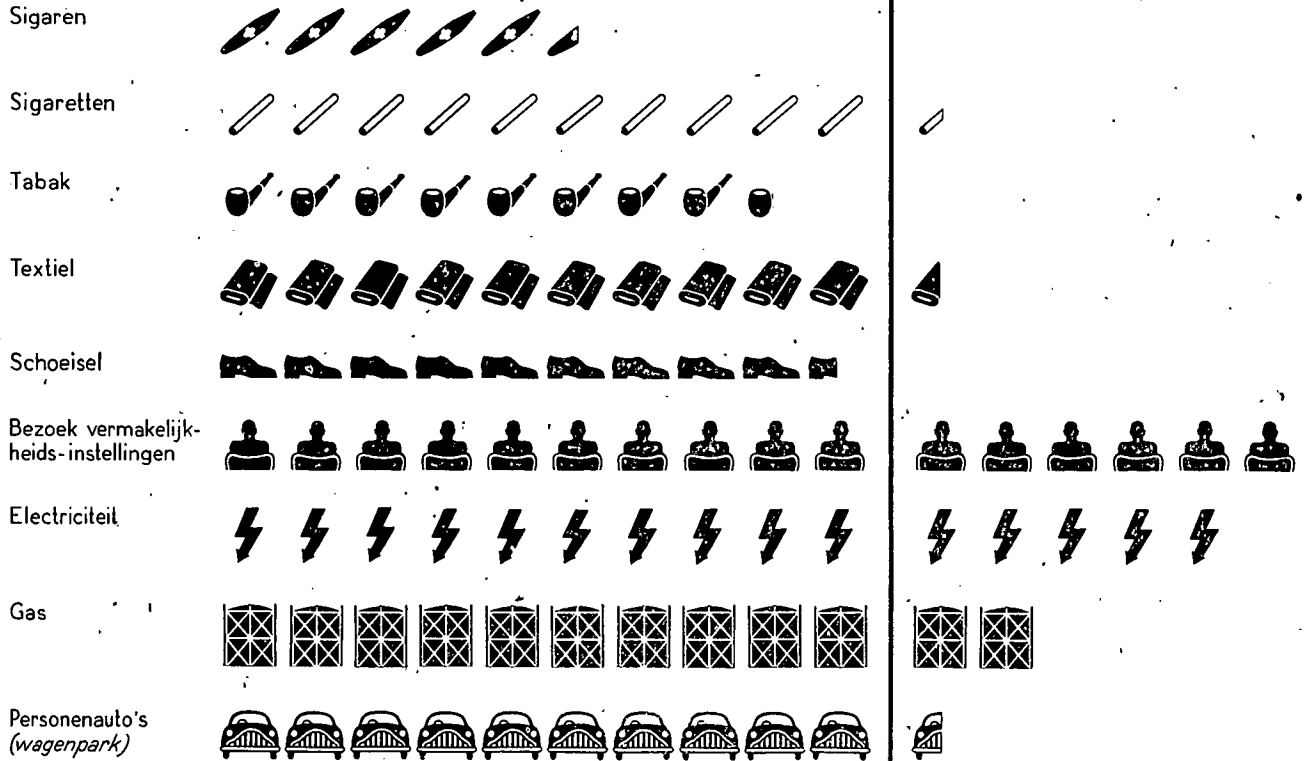
DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corr. resp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Voorschotten in rek.crt (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop	
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	153.109	2.744.151	
18 Sept. '50	887.265	298.466	973.025	50.546	2.773.298	
25 Sept. '50	889.492	335.456	964.666	54.274	2.757.921	
2 Oct. '50	889.812	342.422	908.469	85.880	2.823.851	
9 Oct. '50	890.084	307.266	990.720	54.530	2.774.476	
16 Oct. '50	890.476	346.568	982.285	57.783	2.741.816	
23 Oct. '50	890.786	383.630	919.301	59.191	2.733.210	
30 Oct. '50	891.075	383.899	913.490	122.209	2.808.715	
Saldi in rekening courant						
Data	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist Bijzondere rekening	Geblokkeerde saldi	Saldi van banken in Nederland	Vrije saldi van vreemde banken	Andere vrije saldi
30 Dec. '46	271.260	1209.584	1.633	47.208	563.281	397.847
18 Sept. '50	257.542	1209.569	1.631	50.534	584.146	406.934
25 Sept. '50	174.579	1346.451	1.619	48.759	599.518	287.157
2 Oct. '50	191.009	1346.451	1.604	56.941	641.159	276.004
9 Oct. '50	239.000	1346.451	1.604	80.669	623.121	306.121
16 Oct. '50	294.154	1387.874	504	51.015	396.404	395.864
23 Oct. '50	287.046	1387.860	595	49.724	413.530	383.669

GRAFIEKEN.

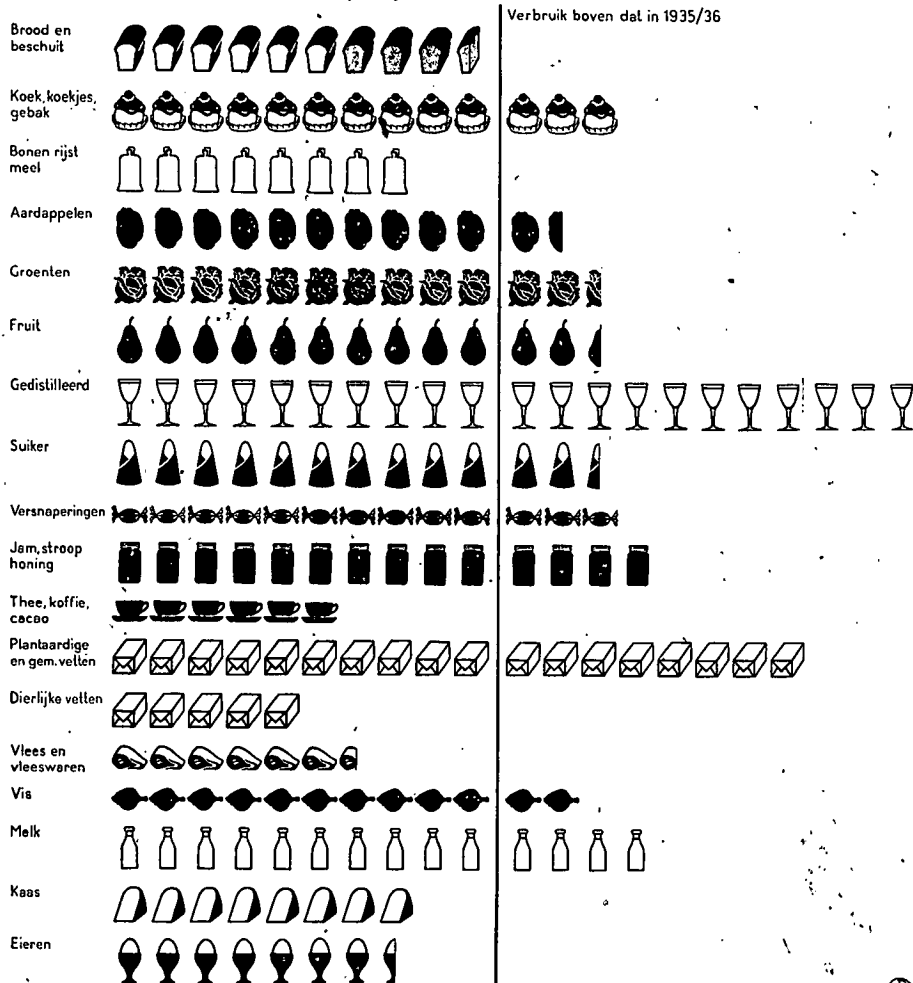
Verbruik per hoofd van een aantal industriële consumptiegoederen in 1949 (op basis 1938 = 100)

Elk figuurtje stelt 10% voor van het verbruik in 1938

Het verbruik van voedings- en genotmiddelen in 1949 per hoofd
(in % van het verbruik in 1935/36)

Bron: Centraal Planbureau.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goud-voorraad	Vorderingen o. h. buitenl. i. v. m. betalingsacc.	Tegode op het buitenland	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt
21 Sept. 1950	30.216	7.759	1.016	12.668	288	387
28 Sept. 1950	29.930	7.918	1.218	13.270	325	412
5 Oct. 1950	29.816	8.172	960	13.510	459	386
12 Oct. 1950	29.623	8.509	942	13.238	526	397
19 Oct. 1950	29.623	7.936	1.600	12.488	348	444

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
21 Sept. 1950	1.079	95.441	85.494	26	2.281	3.942
28 Sept. 1950	1.079	96.435	85.327	41	2.304	4.623
5 Oct. 1950	1.079	97.236	86.533	18	2.233	4.073
12 Oct. 1950	1.079	97.021	85.797	16	2.375	4.197
19 Oct. 1950	1.079	96.191	84.928	17	2.367	4.092

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
31 Aug. 1950	22.515	21.996	249	18.584
7 Sept. 1950	22.339	21.821	215	18.942
14 Sept. 1950	22.335	21.808	240	19.064

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
31 Aug. 1950	22.877	18.265	676	16.285
7 Sept. 1950	23.054	18.342	511	16.611
14 Sept. 1950	22.983	18.694	648	16.865

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitenl. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Anderc crediten
7 Oct. 1950	6.100,7	367,0	136,1	41,3	4.276,3	2.195,6
14 Oct. 1950	6.099,6	367,1	135,3	41,3	4.230,3	2.246,5
23 Oct. 1950	6.074,0	329,9	137,3	41,3	4.228,4	2.182,7

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal-voorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept	Gouden en zilveren munten
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1	1,3
4 Oct. '50	0,4	1.345,3	1.350	1.282,7	67,6	2,7
11 Oct. '50	0,4	1.345,2	1.350	1.281,0	69,4	2,7
18 Oct. '50	0,4	1.345,3	1.350	1.278,6	71,8	2,7

Data	Govt securities	Other securities		Deposits			
		Disc. and advances	Securities	Totaal	Public accounts	H.M. Treasury Special account	Banken
25 Dec. '46	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	—	278,9
4 Oct. '50	562,3	18,8	24,3	657,2	12,9	254,8	296,0
11 Oct. '50	567,7	28,7	25,0	675,7	16,5	266,4	300,9
18 Oct. '50	544,2	51,2	25,6	677,7	13,1	266,4	309,3

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
21 Sept. 1950	182.785	391.780	60.042	161.700	426.000
28 Sept. 1950	182.785	415.898	60.042	163.900	426.000
5 Oct. 1950	182.785	395.693	60.042	168.900	426.000
12 Oct. 1950	182.785	390.522	60.042	167.200	426.000

Data	Bankbiljetten-circulatie	Deposito's			
		Totaal	Staat	Accords de coop. economique	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	4	23.928	135.571
21 Sept. 1950	1.436.965	159.502	94	11.928	144.909
28 Sept. 1950	1.467.425	156.930	97	4.205	134.052
5 Oct. 1950	1.500.077	138.353	91	8.739	147.316
12 Oct. 1950	1.471.390	156.146	91	8.739	147.316

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving	Eenheid	Maandgem. 1949	Jan. 1950	Febr. 1950	Mrt 1950	April 1950	Mei 1950	Juni 1950
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart	¹⁾	142	122	115	177	158	157	
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	1.306	1.121	1.057	1.624	1.446	1.443	
waarvan brandstoffen		337	274	222	327			
Wilde binnenvaart, prestatie	mln t.km	189	157	146	217	190	210	
Indexcijfer eigen vervoer te water	²⁾	134	105	104	150	141		
Eigen vervoer te water	1.000 t.	935	735	726	1.050	986		
Idem, prestatie	mln t.km	64	52	54	75	69		
Indexcijfer internat. binnenvaart (laadverm.)	³⁾	62	55	54	67	65	71	77
Binnengekomen schepen (best. Ned.)	Aantal	3.478	3.193	2.914	4.495	4.521	4.764	5.157
Laadvermogen	1.000 t.	1.821	1.866	1.639	2.151	2.305	2.442	2.595
Lading		959	1.122	931	1.275	1.318	1.499	1.619
waarvan onder Nederlandse vlag		743	780	657	888	864	946	1.015
„ „ Belgische vlag		135	124	117	164	159	189	216
Vertrokken schepen (herk. Ned.)	Aantal	3.475	3.073	3.178	4.344	4.384	4.570	4.970
Laadvermogen	1.000 t.	1.827	1.714	1.696	2.012	2.191	2.330	2.579
Lading		736	674	513	888	973	1.118	1.269
waarvan onder Nederlandse vlag		124	428	356	579	604	661	747
„ „ Belgische vlag		124	118	81	174	182	187	200
Schepen in rechtstreekse doorvaart	Aantal	1.802	1.412	1.348	1.727	1.466	1.658	1.835
Laadvermogen	1.000 t.	1.284	956	971	1.206	970	1.103	1.227
Lading		635	558	523	704	580	701	766
waarvan onder Nederlandse vlag		187	161	162	174	150	182	174
„ „ Belgische vlag		334	249	226	379	252	302	342
Indexcijfer zeevaart (inhoud)	⁴⁾	68	70	62	75	73	82	92
Binnengekomen zeeschepen	Aantal	1.372	1.364	1.191	1.460	1.379	1.632	1.764
Bruto-inhoud	1.000 R.T.	3.005	3.062	2.767	3.302	3.183	3.681	3.984
Idem, alleen geladen schepen		2.616	2.687	2.439	2.881	2.799	3.269	3.504
waarvan in lijnvaart		1.637	1.740	1.682	1.908	1.769	2.023	2.078
Vertrokken zeeschepen	Aantal	1.353	1.433	1.201	1.454	1.383	1.598	1.730
Bruto-inhoud	1.000 R.T.	3.009	3.162	2.670	3.343	3.278	3.523	4.169
Idem, alleen geladen schepen		2.176	2.423	2.006	2.502	2.420	2.557	2.959
waarvan in lijnvaart		1.580	1.690	1.439	1.800	1.713	1.803	2.018
Goederenvervoer ter zee:								
Gelost bij invoer	1.000 t.	1.109	1.247	1.049	1.121	1.076	1.225	1.285
„ „ bij doorvoer		447	298	506	278	423	280	464
Geladen *) bij uitvoer		361	410	402	425	427	394	650
„ „ bij doorvoer		501	426	757	523	437	599	658
Indexcijfer goederenvervoer Ned. Spoorwegen	⁵⁾	136	137	133	157	132	135	140
Goederenvervoer Ned. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	1.655	1.662	1.615	1.905	1.604	1.640	1.707
waarvan grensoverschrijdend		390	415	429	545	439	423	458
Reizigerskilometers Ned. Spoorwegen	1 miljoen	540	498	449	482	509	521	479
Tonkilometers Ned. Spoorwegen		232	243	241	283	228	226	236
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 miljoen	37,0	35,4	32,8	34,2	34,0	34,5	31,3
Interloc. autobusdiensten; vervoerde reizigers		18,5	20,4	17,7	17,5	19,0		
Locale autobusdiensten; vervoerde reizigers		14,2	15,7	14,0	14,3	14,7	14,8	12,9
Indexcijfer verkeer op de rijkswegen	⁶⁾	176	156	173	177	184	185	191
Slachtoffers verkeersongevallen								
Overleden	Aantal	71	75	69	75	69	94	62
Ernstig gewond		778	700	714	808	742	886	980
Licht gewond		620	450	482	626	631	885	847
Idem, indexcijfers								
Dodenden	⁷⁾	109	115	106	115	106	145	95
Gewonden	⁸⁾	109	89	93	112	107	138	142
Luchtvaart (K.L.M.) ⁹⁾								
Tonkm (vracht, post en extra bagage)	1.000.	1.936	2.192	2.120	2.609	2.040	2.385	2.366
Passagiers km	1 miljoen	47,1	43,9	44,2	63,1	60,7	66,3	69,1

*) Maandgemiddelde 1938 = 100. *) Excl. bunkermateriaal e.d. *) Excl. West-Indië bedrijf. * Voorlopig cijfer.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Unie van Zuid-Afrika

★

In samenwerking met het Afrika-Instituut zal op 18 November een speciale editie van het

Netherlands Trade Bulletin

verschijnen, welke gewijd wordt aan de export van Nederlandse producten naar de Zuid-Afrikaanse Unie. Een dundruk editie van deze speciale uitgave (geredigeerd in het Zuid-Afrikaans en in het Engels) wordt in persoonlijk geadresseerde enveloppen toegezonden aan alle importeurs en agenten in alle branches. Een unieke gelegenheid dus om de afzet van Uw producten op de belangrijke Zuid-Afrikaanse markt te stimuleren. Spoedige reservering der verlangde advertentie-ruimte is gewenst. Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt.

Adm.: Postbus 42, Schiedam, Tel. 69300 (4 Lijnen)

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

★

OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION

★

Contains most complete range of
British economic and financial statist-
ics published in any weekly journal

★

World wide circulation

★

Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33,40)

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

◆ Beschikbare krachten ◆

JURIST

Indisch Recht

38 jaar, gehuwd, beschikt — daar hij een leidende functie in overheidsdienst in Indonesië heeft bekleed — over de nodige praktische ervaring en inzicht en zag zich gaarne geplaatst bij een particuliere maatschappij (liefst bij het directie-secretariaat) met voorkeur voor Midden-Sumatra. Brieven worden ingewacht onder no. ESB 1850, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Gedemobiliseerd

Res.-Hoofd-off. KNIL — na 10 jaar onafgebr. act. mil. dienst in hoge mate Staatk.-slachtoffer — 50 jr, met jong gezin, zoekt werkkring Nederl., Ind., Buitenland.

Adm., contr., organ., secret., vertr. positie o.d. Heeft belangr. burger- en mil. functies bekleed en daarbij onafgebr. medegewerkt opbouwopgingen Ind.

Uitst. papieren en ref. Bereisd, goede talenkennis, sterk fysiek. Wie wil bewijzen dat opnemen gedemob. in Nederland geen ledige belofte is? Br. onder no. E.S.B. 1864, Bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

◆ Diversen ◆

Vrijstaande VILLA

te Zeist te koop aangeboden
voor zelfbewoning. Koopsom
f 35.000,—. Inl. te verkr. bij
P. G. Gerlings, Homeruslaan
53, Zeist. Tel. 3920.

Aangeb. Ford Sedan '49, V-8,
43000 km gelopen, lichtblauw,
in goede staat; een Mercedes
'38, 170 type A 2 zitter, sport
cabriolet; een Mercedes, '49,
30.000 km. gel.. G. Veldwijk,
Brink 50, Deventer, tel. 5277.

MAAKT GEBRUIK
VAN DEZE RUBRIEK

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Econ-
omie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar,
voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de
tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel
of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Untiegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige
landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden
beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzee-
dijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de
Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 6). Advertentie-tarieff 0,40 per mm. Contract-tarieven
op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht
voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.